

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministarstvo industrije, preduzetništva, trgovine i inovacija

Odeljenje za industriju
Divizija za industrijsku politiku

SEKTOR C Industrija

IZVEŠTAJ O INDUSTRIJI 2025

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA / PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA

Ekonomske performanse • Socijalne • Ekološke
performanse

EKONOMIJA

Investicije | Trgovina
Produktivnost | Konkurentnost

ZAPOSLENOST

Radna snaga | Zapošljenost
Plate | Rodna ravnopravnost
Kompetencije

ŽIVOTNA SREDINA

Energetska efikasnost
Smanjenje emisija | Cirkularna ekonomija
Reciklaža i otpad

Septembar, 2026

SADRŽAJ

Spisak skraćenica	3
Spisak tabela	4
Spisak slika	5
1. UVOD	6
2. METODOLOGIJA	7
3. EKONOMSKA ANALIZA	8
3.1. Bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika.....	8
3.2. Udeo proizvodnje dodane vrednosti u BDP-u	9
3.3. Dodata vrednost proizvodnje po glavi stanovnika	11
3.4. Udeo dodane vrednosti u BDP-u po sektorima.....	13
3.5. Direktnе strane investicije	14
3.5.1. Direktnе strane investicije po ekonomskoj aktivnosti	14
3.5.2. Direktnе strane investicije po zemljama porekla.....	16
3.6. Finansijsko tržište.....	19
3.6.1. Efektivne kamatne stope na kredite po sektorima	19
3.7. Trgovinski bilans Kosova	20
3.7.1. Udeo izvoza u BDP-u	21
3.8. Spoljna trgovina prerađivačke industrije	22
3.8.1. Pregled učinka spoljne trgovine	22
3.8.2. Struktura spoljne trgovine po tržišnim grupama	23
3.8.3. Trgovinski bilans po tržišnim grupama	24
3.8.4. Izvoz i uvoz po podsektorima prerađivačke industrije	25
3.8.5. Trgovina prerađivačke industrije sa Evropskom unijom.....	27
3.8.6. Trgovina prerađivačke industrije sa CEFTA.....	27
3.8.7. Trgovina prerađivačkom industrijom sa EFTA-om	28
3.8.8. Trgovina prerađivačke industrije sa drugim zemljama	29
4. SOCIJALNA ANALIZA	30
4.1. Radna snaga.....	30
4.2. Učešće Sektora C u ukupnoj zaposlenosti, broju preduzeća i prometu	30
4.3. Doprinos podsektora zaposlenosti u Sektoru C.....	34
4.4. Zapošljavanje žena u Sektoru C	35
4.5. Elastičnost na zapošljavanje.....	36
4.6. Plate i produktivnost u prerađivačkom sektoru.....	37
4.7. Relativni intenzitet plata u prerađivačkoj industriji	38
4.8. Prosečna plata po ekonomskim aktivnostima.....	40

5. ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE	41
5.1. Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru	41
5.2. Energetski intenzitet u proizvodnji.....	42
5.3. Emisije CO₂.....	43
5.4. CO₂ intenzitet u potrošnji energije	43
5.5. Zelena i kružna ekonomija	44
5.5.1. Otpad tretiran po vrsti.....	44
6. REZIME KLJUČNIH NALAZA.....	46
7. ZAKLJUČCI	47
8. PREPORUKE.....	48
8.1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti	48
8.2. Podrška produktivnim investicijama	48
8.3. Razvoj radne snage	48
8.4. Povećanje učešća žena u industriji.....	48
8.5. Energetska efikasnost i dekarbonizacija	48
8.6. Razvoj kružne ekonomije	48
8.7. Jačanje izvoza i integracija na regionalna i evropska tržišta.....	48
8.8. Unapređenje sistema praćenja industrije	48
9. REFERENCE	48

Spisak skraćenica

ASK	-	Agencija za statistiku Kosova
PAK	-	Poreska administracija Kosova
EU	-	Evropska unija
KBK	-	Konsolidovani budžet Kosova
BDP	-	Bruto domaći proizvod
CBK	-	Centralna banka Kosova
DI	-	Departman industrije
CK	-	Carina Kosova
OIP	-	Odsek za razvoj industrijskih politika
DSI	-	Direktne strane investicije
ODK	-	Ostale depozitne korporacije
MIPT	-	Ministarstvo industrije, preduzetništva i trgovine
PGKSD	-	Prosečna godišnja kamatna stopa na depozite
DVP	-	Dodata vrednost proizvodnje
WITS	-	World Integrated Trade Solution
WDI	-	World Development Indicators
KTOE	-	Kiloton ekvivalent nafte

Spisak tabela

Tabela 1	Direktne strane investicije po ekonomskim sektorima, 2016 – 2025 (u milionima evra)	15
Tabela 2	SDI po zemljama porekla, 2015 – 2025 (u milionima evra)	17
Tabela 3	Efektivne kamatne stope za ODK kredite po sektorima, 2020–2025 (%)	19
Tabela 4	Spoljna trgovina Sektora C, 2023–2025 (u milionima evra)	22
Tabela 5	Izvozi Sektora C po tržišnim grupama, 2023–2025 (u milionima evra)	23
Tabela 6	Uvozi Sektora C po tržišnim grupama, 2023–2025 (u milionima evra)	23
Tabela 7	Trgovinski bilans Sektora C, 2023–2025 (u milionima evra)	24
Tabela 8	Izvoz i uvoz Sektora C po podsektorima, 2023–2025 (u milionima evra)	25
Tabela 9	Trgovina Sektora C sa EU, 2023–2025 (u milionima evra)	27
Tabela 10	Glavni izvozni podsektori u EU, 2025. (u milionima evra)	27
Tabela 11	Trgovina Sektora C sa CEFTA-e, 2023–2025 (u milionima evra)	27
Tabela 12	Glavni izvozni podsektori prema CEFTA-e, 2025. (u milionima evra)	28
Tabela 13	Trgovina Sektora C sa EFTA-om, 2023–2025 (u milionima evra)	28
Tabela 14	Glavni izvozni podsektori prema EFTA-e, 2025. (u milionima evra)	28
Tabela 15	Trgovina Sektora C sa drugim zemljama, 2023–2025 (u milionima evra)	29
Tabela 16	Sektor C, broj preduzeća, zaposlenih i promet, 2023–2025	31
Tabela 17	Elastičnost zapošljavanja u poređenju sa drugim zemljama, 2015–2023	37
Tabela 18	Plate i produktivnost u sektoru proizvodnje, 2023.	38
Tabela 19	Prosečna plata po ekonomskim aktivnostima na Kosovu, 2023–2025 (evra)	40

Spisak slika

Slika 1	BDP po glavi stanovniku na Kosovu i u zemljama Zapadnog Balkana, 2021–2025	8
Slika 2	Udeo proizvodnje dodate vrednosti u BDP-u, 2015–2025 (%)	10
Slika 3	Dodana vrednost po glavi stanovnika (MVA per capita), Kosovo u poređenju sa zemljama Zapadnog Balkana, 2012–2025 (EVRO konstanta 2015. godine)	12
Slika 4	Udeo dodate vrednosti u BDP-u po sektorima, 2013–2025 (%)	13
Slika 5	Trgovinski bilans Kosova, 2021–2025 (milijardi evra)	21
Slika 6	Udeo ukupnog izvoza u BDP-u, 2015–2025 (%)	21
Slika 7	Doprinos podsektora u zaposlenosti Sektora C, 2025. (%)	34
Slika 8	Zaposlenost žena na Kosovu i u proizvodnji, 2015–2024 (%)	36
Slika 9	Relativni intenzitet plata u prerađivačkoj industriji, 2015–2023 (%)	39
Slika 10	Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru	41
Slika 11	Energetski intenzitet, 2022–2024 (KGOE/1.000 evra BDP)	42
Slika 12	Emisije CO ₂ po jedinici dodate vrednosti u proizvodnji, 2015–2023	43
Slika 13	CO ₂ intenzitet u potrošnji energije u prerađivačkoj industriji, 2015–2023	44
Slika 14	Tretirani otpad po vrsti, 2020–2024 (%)	45

1. UVOD

Prerađivačka industrija predstavlja jedan od glavnih stubova ekonomskog razvoja Kosova, doprinoseći povećanju proizvodnje, otvaranju radnih mesta, rastu izvoza i stvaranju dodate vrednosti u ekonomiji. Razvoj i transformacija ovog sektora imaju za cilj povećanje konkurentnosti ekonomije, unapređenje proizvodnih kapaciteta i poboljšanje socio-ekonomskog blagostanja građana.

Postepena transformacija industrije na Kosovu zahteva kontinuirane investicije u proizvodne kapacitete, tehnologiju, inovacije i razvoj ljudskog kapitala, kao i stvaranje povoljnog okruženja za investicije i održivi industrijski razvoj. Ovi faktori su od suštinskog značaja za povećanje produktivnosti, jačanje konkurentnosti i širenje proizvodne baze zemlje.

Prerađivačka industrija ima veliki potencijal za stvaranje dodate vrednosti, povećanje produktivnosti i stvaranje novih radnih mesta. Istovremeno, njen razvoj podstiče usvajanje novih tehnologija, inovacija i jačanje lanaca snabdevanja. Osim toga, industrijski razvoj stvara pozitivne efekte u drugim sektorima ekonomije, podržavajući razvoj poljoprivrede, rudarstva i uslužnih sektora vezanih za proizvodne aktivnosti.

Da bi pružili detaljan pregled stanja i razvojnih trendova u industriji, kreatori industrijske politike u okviru Ministarstva industrije, preduzetništva, trgovine i inovacija, na osnovu obrađenih statističkih podataka, pripremili su Godišnji izveštaj o prerađivačkoj industriji za 2025. godinu. Izveštaj analizira učinka Sektora C – Prerađivačka industrija – kroz tri glavne dimenzije: ekonomsku, socijalnu i ekološku.

Svrha Godišnjeg izveštaja je da predstavi glavne razvojne trendove prerađivačke industrije, analizira učinak glavnih industrijskih sektora, ponudi komparativnu analizu sa zemljama u regionu i istakne najvažnija dešavanja u sektoru. Kroz ovu analizu, cilj je da se identifikuju izazovi, mogućnosti i faktori koji utiču na razvoj prerađivačke industrije na Kosovu.

Podaci i analize predstavljeni u ovom izveštaju mogu da posluže javnim institucijama, kreatorima politika, akademskoj zajednici, biznisima, investitorima, donatorima, istraživačima i drugim zainteresovanim stranama. Izveštaj za Sektor C (Prerađivačka industrija) nudi detaljan pregled glavnih trendova koji utiču na industrijski razvoj na Kosovu i služi kao osnova za osmišljavanje efikasnijih razvojnih politika podržanih merljivim pokazateljima i analizama zasnovanim na podacima.

2. METODOLOGIJA

Izveštaj je pripremljen na osnovu analize relevantnih izveštaja i studija, kao i kvantitativnih i kvalitativnih podataka koje je su obezbedile Agencija za statistiku Kosova (ASK), Centralna banka Republike Kosovo (CBK), Svetska banka i druge relevantne institucije.

Kvantitativni i kvalitativni podaci su obrađeni i analizirani od strane osoblja Ministarstva industrije, preduzetništva, trgovine i inovacija (MIPTI), posebno od strane statističkih obrađivača podataka i izrađivača industrijske politike u Departmanu industrije.

Da bi se osigurala tačna i uporediva prezentacija rezultata, podaci su analizirani korišćenjem komparativnih i analitičkih metoda, dok su rezultati predstavljeni u obliku tabela i slika.

Ukupna analiza prerađivačke industrije (Sektor C) je zasnovana na agregiranim podacima uključujući podsektore sa kodovima NACE Rev.2, 10–33. Ključni pokazatelji su takođe upoređeni sa zemljama Zapadnog Balkana (ZB6), dok je opis podsektora u ovom izveštaju predstavljen prema službenoj klasifikaciji NACE Rev.2.

Podaci o izvozu, uvozu, ekonomskim aktivnostima, preduzećima, zaposlenosti i prometu na Kosovu prikazani su u skladu sa četvorocifrenom klasifikacijom NACE Rev.2, što omogućava detaljniju analizu svakog podsektora.

Na osnovu obrađenih statističkih podataka, pripremljene su analize koje pokrivaju tri glavne dimenzije: ekonomsku, socijalnu i ekološku. Ove dimenzije su obrađene na integrisan način kako bi se pružio sveobuhvatan pregled stanja i razvoja prerađivačke industrije na Kosovu.

Nakon analize ukupnih pokazatelja i trendova u prerađivačkoj industriji (Sektor C), u izveštaju su predstavljeni glavni zaključci u vezi sa trenutnom situacijom, razvojem i trendovima u sektoru na Kosovu.

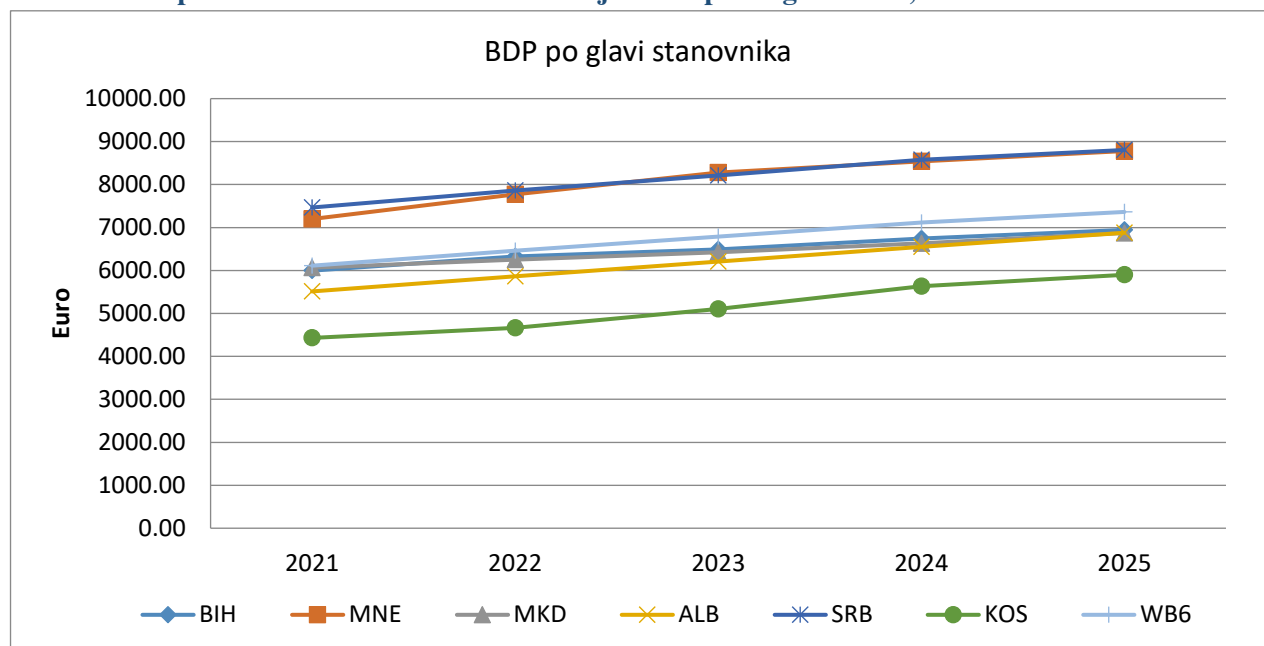
Za sve podatke i informacije koje se koriste u ovom godišnjem izveštaju, navedeni su relevantni izvori, u skladu sa standardima izveštavanja i transparentnosti.

3. EKONOMSKA ANALIZA

3.1. Bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika

Bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika je jedan od glavnih makroekonomskih pokazatelja koji se koristi za procenu nivoa ekonomskog razvoja i prosečnog životnog standarda u zemlji. Ovaj pokazatelj predstavlja vrednost BDP-a podeljenu sa brojem stanovnika i omogućava poređenje ekonomskih učinka između zemalja, bez obzira na veličinu ekonomije ili stanovništva.

Slika 1. BDP po stanovniku na Kosovu i u zemljama Zapadnog Balkana, 2021–2025

Izvor: World Bank

Na slici je prikazan trend BDP-a po glavi stanovnika u zemljama Zapadnog Balkana u periodu 2021–2025. godine. Podaci pokazuju da su sve zemlje u regionu zabeležile kontinuirani porast ovog pokazatelja, što odražava ekspanziju ekonomske aktivnosti i postepeno poboljšanje dohotka po stanovnika.

Kosovo je zabeležilo pozitivan trend tokom čitavog analiziranog perioda. BDP po glavi stanovnika porastao je sa 4.429,9 evra u 2021. godini na 5.898,6 evra u 2025. godini, što predstavlja kumulativni porast od oko 33,2%. U poređenju sa 2024. godinom, BDP po glavi stanovnika porastao je za 4,7%, porastavši sa 5.631,7 evra na 5.898,6 evra.

Međutim, uprkos ovom rastu, Kosovo i dalje ima najniži BDP po glavi stanovnika među zemljama Zapadnog Balkana. U 2025. godini BDP po glavi stanovnika Kosova bio je oko 1.464 evra niži od regionalnog proseka (ZB6), koji je dostigao 7.362,8 evra. To ukazuje da nivo ekonomskog razvoja zemlje i dalje ostaje ispod regionalnog proseka.

U 2025. godini Srbija (8.804,4 evra) i Crna Gora (8.780,0 evra) zabeležile su najviši nivo BDP-a po glavi stanovnika u regionu, dok su Bosna i Hercegovina (6.943,6 evra), Albanija (6.877,1 evra) i Severna Makedonija (6.873,0 evra) pozicionirane iznad Kosova, ali sa manjim razlikama među

njima. To ukazuje da ekonomije regiona prate sličnu putanju rasta, dok je razlika između Kosova i drugih zemalja i dalje značajna.

Iz analize trendova uočava se da je stopa rasta BDP-a po glavi stanovnika na Kosovu bila veća u godinama 2022–2024, dok je u 2025. godini rast je umeren. Ovaj razvoj ukazuje na fazu stabilizacije ekonomskog rasta nakon viših stopa u prethodnim godinama.

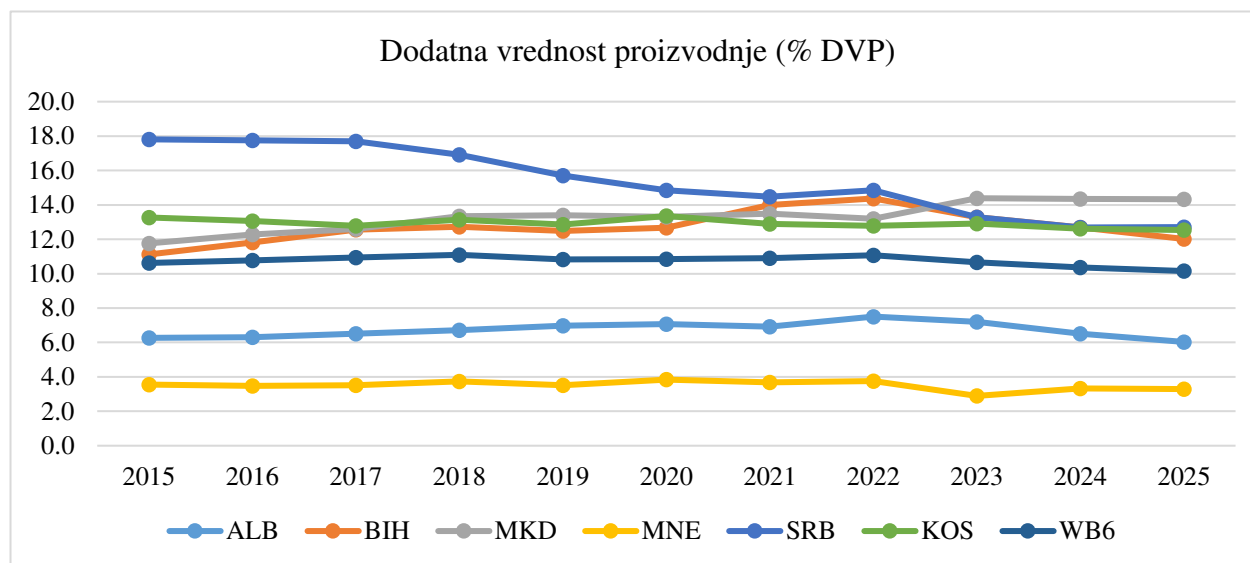
Za prerađivačku industriju, rast BDP-a po glavi stanovnika je pozitivan pokazatelj, jer odražava ekspanziju ekonomske aktivnosti i rast potencijala domaćeg tržišta. Međutim, činjenica da je Kosovo i dalje ispod regionalnog proseka pokazuje da još uvek postoji značajan prostor za rast produktivnosti, širenje proizvodnih kapaciteta, tehnološki napredak i rast izvoza sa dodatnom vrednošću. Ubrzanje razvoja proizvodnje ostaje jedan od glavnih faktora za smanjivanje jaza u odnosu na druge ekonomije Zapadnog Balkana.

3.2. Udeo proizvodnje dodane vrednosti u BDP-u

Udeo dodane vrednosti proizvodnog sektora u bruto domaćem proizvodu (BDP) jedan je od najvažnijih pokazatelja za merenje nivoa industrijalizacije ekonomije. Ovaj pokazatelj odražava doprinos proizvodnog sektora stvaranju ukupne ekonomske vrednosti i široko se koristi za procenu ekonomske strukture, industrijske transformacije i konkurentnosti zemalja.

Prema Sistemu nacionalnih računa Ujedinjenih nacija (System of National Accounts - SNA), dodata vrednost se vrednuje po bazičnim cenama, isključujući neto poreze na proizvode, dok se bruto domaći proizvod (BDP) obračunava po kupovnim cenama. Iz tog razloga, udeo dodane vrednosti proizvodnog sektora u BDP-u predstavlja standardizovan i međunarodno uporediv pokazatelj za analizu uloge prerađivačke industrije u ekonomiji.

Podaci za period 2015–2025 pokazuju da je proizvodni sektor na Kosovu zadržao relativno stabilan udeo u BDP-u, dosledno se pozicionirajući iznad nekih zemalja u regionu i blizu zemalja sa najrazvijenijom industrijskom bazom na Zapadnom Balkanu.

Slika 2. Udeo proizvodnje dodate vrednosti proizvodnje u DVP-u, 2015–2025 (%)

Izvor: World Development Indicators ¹

Tokom perioda 2015–2025, udeo dodane vrednosti proizvodnog sektora u BDP-u Kosova kretao se između 12,5% i 13,4%, što odražava relativno stabilnu strukturu prerađivačke industrije. U 2015. godini ovaj udeo je iznosio 13,26%, dok se u 2025. godini procenjuje na 12,54%, što predstavlja smanjenje od samo 0,72 procentna poena u periodu od jedanaest godina. Ova fluktuacija je relativno mala i ukazuje na to da je prerađivačka industrija zadržala važnu ulogu u stvaranju BDP-a uprkos ekonomskim krizama, pandemiji COVID-19 i tekućim izazovima u međunarodnim lancima snabdevanja.

U poređenju sa ostalim zemljama Zapadnog Balkana, Kosovo se svrstava među zemlje sa najvećim udelom proizvodnog sektora u ekonomiji. Tokom 2025. godine udeo proizvodnog sektora na Kosovu iznosio je 12,54%, što je više nego u Albaniji (6,03%) i Crnoj Gori (3,33%), kao i nešto više nego u Bosni i Hercegovini (12,03%). S druge strane, Severna Makedonija ostaje zemlja sa najvećim učešćem u regionu (14,33%), dok Srbija beleži 12,69%.

Analiza trendova pokazuje da Albaniju i Crnu Goru karakteriše ekonomska struktura koja je više orijentisana na uslužni sektor, posebno turizam, što se ogleda u relativno niskom učešću proizvodnog sektora u BDP-u. Sa druge strane, Bosna i Hercegovina, Srbija, Severna Makedonija i Kosovo predstavljaju ekonomije sa jačom industrijskom bazom, iako sa različitom dinamikom razvoja.

Severna Makedonija je jedina zemlja koja je zabeležila stabilan rast tokom analiziranog perioda, sa 11,76% u 2015. godini na 14,33% u 2025. godini. Ovaj razvoj je povezan sa širenjem direktnih stranih investicija u prerađivačku industriju, razvojem tehnološko-industrijskih zona i većom integracijom u evropske lance snabdevanja.

¹ **Napomena:** Podaci za Srbiju i Crnu Goru za 2025. godinu nisu bili dostupni u bazi podataka Svetski pokazatelj razvoja u vreme pripreme izveštaja. Da bi se održala uporedivost vremenskih serija, korišćene su vrednosti za 2025. godinu za ove dve zemlje.

Kosovo predstavlja stabilan profil u poređenju sa većinom zemalja u regionu. Prerađivačka industrija na Kosovu održava gotovo konstantan udeo od oko 13% BDP-a. Ova stabilnost ukazuje na industrijsku bazu koja, iako je još uvek skromna u apsolutnoj veličini, pokazala je otpornost na ekonomske udare i sačuvala svoj doprinos nacionalnoj ekonomiji.

Međutim, stabilnost ne treba tumačiti kao povećanje industrijalizacije. Gotovo nepromenjeno učešće proizvodnog sektora u BDP-u tokom više od jedne decenije pokazuje da je širenje industrijske aktivnosti pratilo ukupni tempo ekonomije, bez povećanja relativne težine industrije u ekonomskoj strukturi zemlje. To znači da postizanje dublje industrijske transformacije zahteva veće investicije u tehnologiju, automatizaciju, inovacije, rast produktivnosti, širenje proizvodnih kapaciteta i veću integraciju u regionalne i evropske lance vrednosti.

Iz regionalne perspektive, podaci potvrđuju da je Kosovo pozicionirano bolje od nekih ekonomija Zapadnog Balkana u smislu doprinosa prerađivačke industrije BDP-u, ali i dalje ostaje ispod nivoa Severne Makedonije, koja predstavlja najnapredniji model industrijalizacije u regionu. Ova pozicija stvara povoljnu osnovu za dalji razvoj proizvodnog sektora, pod uslovom da se industrijske politike fokusiraju na povećanje privatnih investicija, tehnološku modernizaciju, razvoj ljudskog kapitala i širenje izvoza sa većom dodatom vrednošću.

3.3. Dodata vrednost proizvodnje po glavi stanovnika

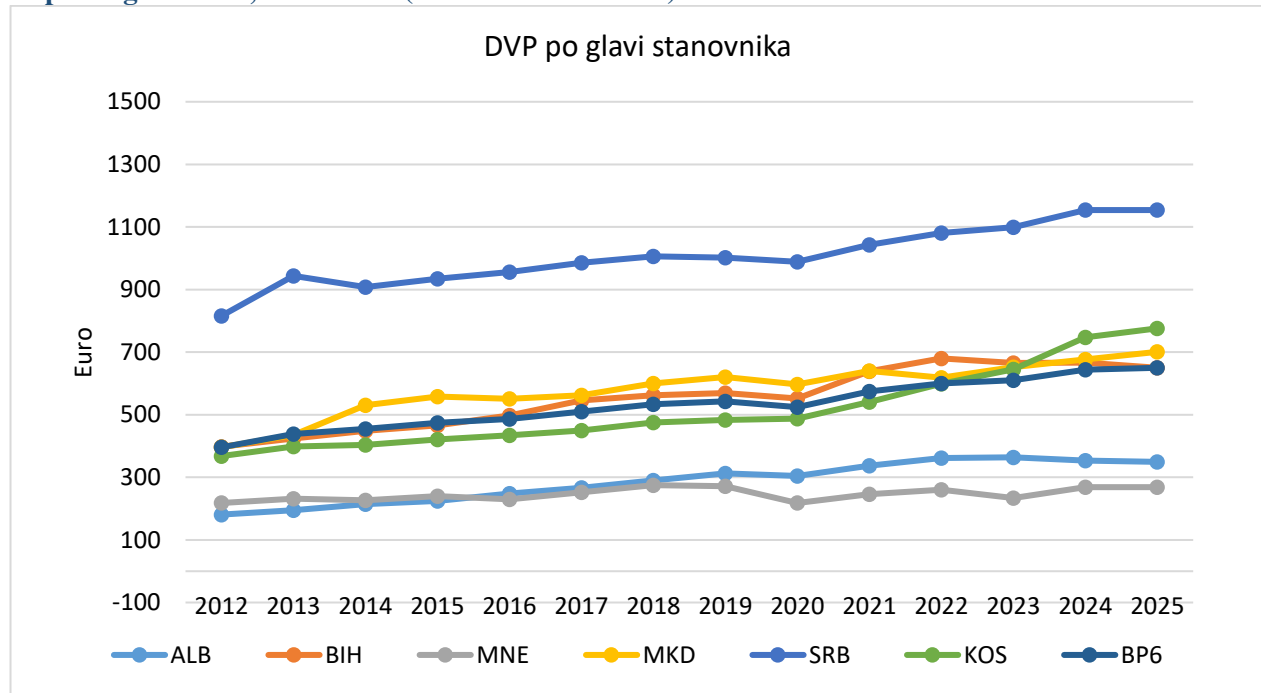
Proizvodna dodana vrednost po glavi stanovnika (Manufacturing Value Added per capita – MVA per capita) je važan pokazatelj za merenje nivoa industrijalizacije i proizvodnog kapaciteta ekonomije. Ovaj pokazatelj predstavlja ekonomsku vrednost koju stvara proizvodni sektor po glavi stanovnika i koristi se za upoređivanje industrijskih performansi između zemalja, uzimajući u obzir veličinu stanovništva.

Dodata vrednost po glavi stanovnika izračunava se deljenjem dodane vrednosti proizvodnog sektora sa brojem stanovnika zemlje. Za potrebe ovog izveštaja korišćeni su podaci Svetske banke (World Development Indicators) za pokazatelj "Manufacturing, value added (constant 2015 US\$)", koji su zatim preračunati u evre koristeći prosečni kurs bazne godine 2015. (1 USD = 0,9012 EUR). Ovakav pristup osigurava održavanje uporedivosti tokom godina i eliminiše uticaj promena cena i fluktuacija valuta.

U periodu 2012–2025, Kosovo je zabeležilo značajan porast dodate vrednosti proizvodnje po stanovniku. U 2012. godini ovaj pokazatelj je iznosio 368 evra po stanovniku, dok je u 2025. godini dostigao 776 evra po stanovniku, što je povećanje od oko 111% tokom ovog perioda.

Povećanje ovog pokazatelja ukazuje na poboljšanje proizvodnih kapaciteta ekonomije Kosova i postepeno širenje uloge proizvodnog sektora u stvaranju ekonomske vrednosti. Posebno nakon 2020. godine, Kosovo je zabeležilo ubrzanje rasta, sa dodatnom vrednošću proizvodnje po glavi stanovnika koja je porasla sa 488 evra u 2020. godini na 747 evra u 2024. godini.

Slika 3. Dodana vrednost po glavi stanovnika (MVA per capita), Kosovo u poređenju sa zemljama Zapadnog Balkana, 2012–2025 (2015 euro konstanta)

Izvor: World Development Indicators (WDI), obrađeni od strane osoblja Departmana industrije / Odsek za industrijske politike.²

Na slici 3 prikazano je kretanje dodate vrednosti proizvodnje po glavi stanovnika u zemljama Zapadnog Balkana. Podaci pokazuju da Srbija i dalje ima najviši nivo ovog pokazatelja u regionu, sa 1.154 evra po glavi stanovnika u 2025. godini, zatim Kosovo sa 776 evra, Severna Makedonija sa 701 evra i Bosna i Hercegovina sa 650 evra.

Kosovo je 2025. godine nadmašilo prosek zemalja Zapadnog Balkana (ZB6), koji je iznosio 650 evra po glavi stanovnika, dostigavši nivo oko 19% viši od regionalnog proseka. Ovaj razvoj predstavlja značajno poboljšanje u odnosu na 2012. godinu, kada je Kosovo bilo ispod proseka ZB6.

Međutim, u poređenju sa Srbijom, Kosovo i dalje ima značajnu razliku u nivou dodane vrednosti po glavi stanovnika proizvodnje. U 2025. godini, nivo Kosova čini oko 67% nivoa Srbije, što ukazuje na postojanje jaza u proizvodnim kapacitetima, industrijskoj produktivnosti i nivou razvoja proizvodnog sektora.

Ovo ukazuje na značajan napredak u proizvodnom sektoru Kosova tokom protekle decenije, ali u isto vreme naglašava potrebu za daljim investicijama u tehnološku modernizaciju, rast produktivnosti, razvoj radne snage i orijentaciju ka proizvodima sa većom dodatom vrednošću.

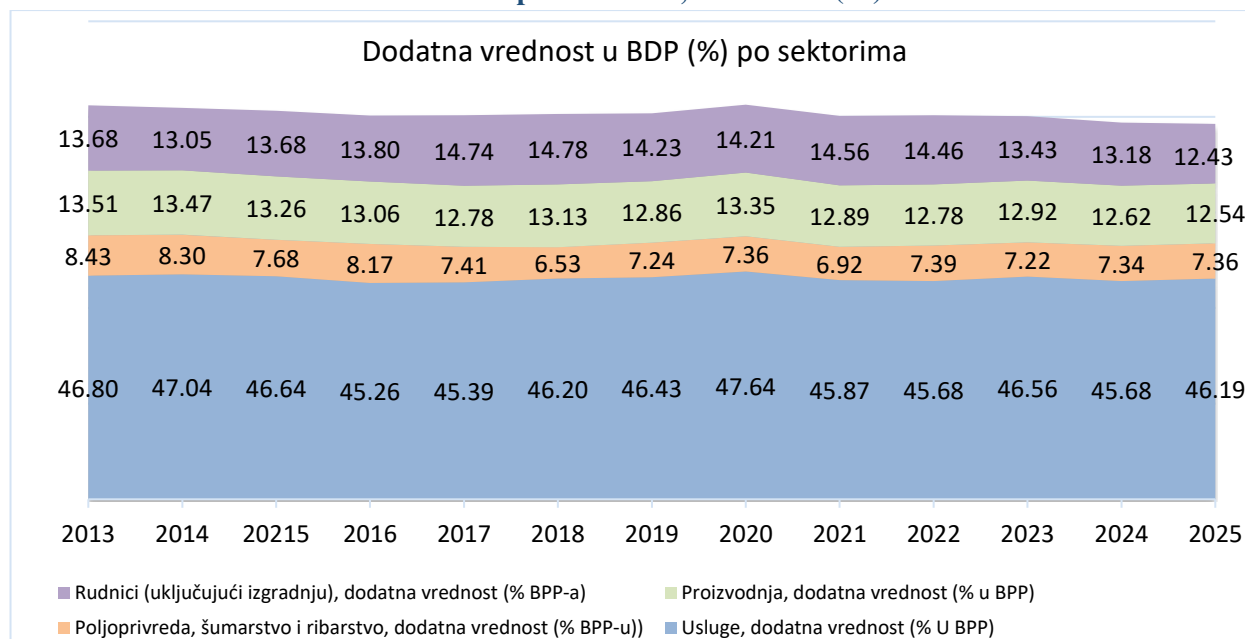
² Metodološka napomena: Izvorni podaci su u stalnim američkim dolarima za 2015. godinu. Radi usklađivanja sa izveštajnom valutom ovog dokumenta, oni su preračunati u evra po prosečnom kursu iz 2015. godine (1 USD = 0,9012 EUR). Za Crnu Goru i Srbiju korišćena je vrednost za 2024. godinu za 2025. godinu zbog nedostatka podataka objavljenih u WDI.

3.4. Udeo dodane vrednosti u BDP-u po sektorima

Sektorska struktura ekonomije Kosova u periodu 2013–2025 ostala je relativno stabilna, sa kontinuiranom dominacijom sektora usluga i ograničenijom ulogom proizvodnog sektora. Podaci pokazuju da se udeo dodate vrednosti u proizvodnji u BDP-u kretao u relativno uskom rasponu tokom čitavog perioda, ali sa blagim silaznim trendom poslednjih godina.

U 2025. godini, usluge čine 46,19% BDP-a, dok proizvodnja čini 12,54%. U istoj godini, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo čine 7,36%, dok rudarstvo i građevinarstvo agregat čine 12,43%. Ovi podaci ilustruju relativnu težinu glavnih sektora u stvaranju dodate vrednosti i pružaju osnovu za procenu uloge industrije u ukupnoj ekonomskoj strukturi Kosova.

Slika 4. Udeo dodate vrednosti u BDP-u po sektorima, 2013–2025 (%)

Izvor: World Development Indicators (WDI), Svetska banka; obrađeno od strane osoblja Departmana industrije / Odsek za industrijske politike

Podaci prikazani na Slici 4 pokazuju da je sektor usluga zadržao svoju dominantnu poziciju tokom čitavog perioda u strukturi dodate vrednosti ekonomije Kosova. Njegov udeo je bio relativno stabilan, fluktuirajući uglavnom oko 46% BDP-a. U 2025. godini ovaj udeo je dostigao 46,19%, u poređenju sa 45,68% u 2024. godini. Povećanje od 0,51 procentnih poena u 2025. godini ukazuje na blago jačanje relativne težine usluga u ukupnoj ekonomiji.

U slučaju proizvodnog sektora, podaci pokazuju stabilniju situaciju, ali sa blagim silaznim trendom u dugoročnom horizontu. Udeo proizvodnje dodate vrednosti u BDP-u pao je sa 13,51% u 2013. godini na 12,54% u 2025. godini. U poslednjem periodu, ovaj udeo je pao sa 12,92% u 2023. godini na 12,62% u 2024. godini i na 12,54% u 2025. godini. Tako je u poslednje dve godine relativna težina proizvodnje smanjena za 0,38 procentnih poena.

Međutim, ovaj razvoj treba tumačiti sa oprezom. Smanjenje učešća proizvodnje u BDP-u ne znači nužno smanjenje apsolutne vrednosti proizvodnje. Sektorsko učešće je relativni pokazatelj i na njega utiču i učinak samog proizvodnog sektora i stopa rasta drugih ekonomskih sektora. Iz tog razloga, promena težine proizvodnje mora se analizirati zajedno sa pokazateljima apsolutne dodane vrednosti, industrijske proizvodnje, zaposlenosti, produktivnosti, investicija i izvoza.

Još jedan značajan razvoj pojavljuje se u agregatu rudarstva i građevinarstva. Nakon relativno visokih nivoa tokom 2017–2018. godine, kada je udeo ovog agregata bio oko 14,7%, njegov udeo je pratio silazni trend i dostigao 12,43% u 2025. godini, u poređenju sa 13,18% u 2024. godini. U međuvremenu, poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo su zadržali relativno stabilan udeo u poslednjih nekoliko godina, dostigavši 7,36% BDP-a u 2025. godini.

Iz perspektive industrijskog razvoja, ovi rezultati ukazuju na to da ekonomija Kosova još uvek nije doživela značajan strukturni pomak ka proizvodnji. Težina proizvodnog sektora je ostala oko 13% BDP-a tokom dužeg perioda, i uprkos razvoju proizvodnih kapaciteta, investicija i ekspanzije izvoza, nije došlo do doslednog povećanja njegovog učešća u ukupnoj vrednosti stvorenoj u ekonomiji.

Ovo naglašava potrebu da se industrijska politika fokusira ne samo na proširenje proizvodnih kapaciteta, već posebno na povećanje dodate vrednosti i produktivnosti industrije. Prioritet treba dati investicijama u modernu tehnologiju i opremu, automatizaciju i digitalizaciju proizvodnih procesa, razvoj sposobnosti radne snage, inovacije, energetske efikasnost i korišćenje obnovljivih izvora, kao i veću integraciju lokalnih preduzeća u regionalne i evropske lance vrednosti.

U tom kontekstu, rezultat za 2025. godinu trebalo bi da posluži kao referentna tačka za praćenje učinka industrije u narednim godinama. Cilj ne bi trebalo da bude samo povećanje broja preduzeća ili proizvodnih kapaciteta, već i stvaranje produktivnije, tehnološke industrijske baze sa većim kapacitetom za stvaranje dodate vrednosti, izvoz proizvoda sa većom prerađom i značajniji doprinos ekonomskom rastu.

U tom pravcu, analizu učešća proizvodnje u BDP-u treba dopuniti drugim pokazateljima industrijskog učinka, posebno apsolutnom dodatkom vrednošću proizvodnje, dodatkom vrednošću po radniku, zaposlenošću u industriji, investicijama, produktivnošću, izvozom prerađenih proizvoda i nivoom prerade izvoza. Kombinacija ovih pokazatelja će omogućiti sveobuhvatniju procenu napretka i konkurentnosti prerađivačke industrije Kosova.

3.5. Direktne strane investicije

Direktne strane investicije (DSI) predstavljaju važan izvor kapitala za ekonomski razvoj i mogu doprineti širenju proizvodnih kapaciteta, prenosu tehnologije i znanja, povećanju produktivnosti i integraciji lokalnih preduzeća u regionalne i međunarodne lance vrednosti. Za industrijski razvoj, poseban značaj se pridaje orijentaciji DSI-a prema proizvodnim i prerađivačkim aktivnostima, jer ove investicije imaju potencijal da utiče na stvaranje vrednosti, rast izvoza, razvoj profesionalnih sposobnosti i jačanje konkurentnosti ekonomije.

U slučaju Kosova, procena DSI-a zahteva uzimanje u obzir ne samo ukupne vrednosti investicija, već i njihove strukture u skladu sa ekonomskim aktivnostima. Iz tog razloga, sledeća analiza se fokusira na sektorsku distribuciju DSI-a u periodu 2016–2025, sa posebnim osvrtom na proizvodni sektor.

3.5.1. Direktne strane investicije po ekonomskoj aktivnosti

Sledeća tabela prikazuje razvoj direktnih stranih investicija po ekonomskim aktivnostima na Kosovu u periodu 2016–2025, u milionima evra. Predstavljanje desetogodišnjeg niza omogućava

procenu promena u sektorskoj strukturi investicija i identifikaciju sektora koji su privukli najveći udeo stranog kapitala. Za potrebe ovog izveštaja, posebna pažnja je posvećena proizvodnom sektoru, zbog njegove uloge u širenju industrijske baze i povećanju izvoznih kapaciteta Kosova.

Tabela 1. Direktnе strane investicije po ekonomskim sektorima, 2016 – 2025 (u milionima evra)

Sektori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	1.3	(1.3)	0.1	1.5	2.8	1.1	0.7	0.7	0.4	0.3
Rudarstvo i kamenolomi	(19.1)	(4.9)	(2.7)	(6.9)	29.1	1.4	18.6	22.9	-0.9	16.4
Proizvodnja	4.2	6.1	(17.7)	14.2	(4.6)	-0.4	8.9	17.2	15.7	31.9
Snabdevanje energijom, gas, para, i klima uređaj	(0.4)	(0.8)	12.1	13.5	30	(38.8)	29.5	58.5	-32	47.6
Vodosnabdevanje, kanalizacija, upravljanje otpadom	0.6	0.0	2.5	(0.6)	0.2	(0.5)	(0.2)	0.2	0.0	6.5
Građevinarstvo	28.1	5.1	24.8	(17.1)	11.4	16.7	26.5	11.8	5.1	8.9
Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila, motocikala	14.0	9.0	19.6	(6.7)	(8.1)	(4.0)	17.6	16.6	1.5	42.5
Transport i skladištenje	0.9	(0.8)	(0.2)	(6.2)	(16.0)	4.3	(4.1)	(-8.5)	(-4.6)	(-6.7)
Smeštaj i usluživanje hrane	0.8	1.1	1.8	1.4	1.1	0.7	(4.1)	0.2	0.5	0.7
Informisanje i komunikacija	(4.2)	(3.8)	(9.6)	2.3	1.6	17.3	14.0	12.9	7.2	26.5
Finansijske i osiguravajuće aktivnosti	19.0	55.2	15.5	13.9	85.1	24.6	51.9	176.6	137.0	124.9
Aktivnosti na tržištu nekretnina	139.7	154.7	205.2	223.8	201.1	384.0	529.5	517.1	648.6	771.3
Stručna naučna i tehnička aktivnost	5.8	5.7	5.2	3.4	3.6	5.7	10.9	7.4	5.3	5.7
Administrativne i pomoćne aktivnosti	21.9	23.7	4.7	3.7	0.8	1.4	10.7	-1.0	-0.5	4.7
Javna administracija i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	1.9	1.3	0.9	1.7	1.1	1.1	1.5	1.5	0.7	0.3
Obrazovanje	0.8	0.7	0.7	1.3	1.3	1.8	2.2	1.8	0.0	0.0
Zdravstvo i socijalna zaštita	1.3	(1.0)	(0.4)	0.6	0.3	2.7	1.2	0.7	2.5	2.8
Umetnost, zabava i rekreacija	0.1	0.0	0.5	0.5	(0.1)	0.1	0.6	0.6	0.0	0.7

Sektori	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Ostale uslužne aktivnosti	3.9	3.7	7.2	2.8	1.7	(1.2)	1.1	(-1.0)	1.1	1.5
Ne klasifikovano	(0.3)	1.5	2.0	7.6	3.0	2.6	14.9	3.8	5.9	8.7
Ukupno	220.0	255.4	272.1	254.6	345.7	420.7	732.0	840.1	793.5	1095.0

Izvor: Centralna banka Kosova // <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/> pristupljeno 14.07.2026.

Analiza podataka za period 2016–2025. godine pokazuje da je sektorska struktura direktnih stranih investicija na Kosovu i dalje koncentrisana na aktivnosti u prometu nekretninama. U 2025. godini investicije u ovu aktivnost dostigle su 771,3 miliona evra, što predstavlja oko 70,4% ukupnih direktnih stranih investicija, što je iznosilo 1.095,0 miliona evra. Dominacija ove aktivnosti ukazuje na to da je značajan deo stranog kapitala i dalje usmeren ka nekretninama, dok je udeo direktnih investicija u proizvodnim aktivnostima i dalje relativno ograničen.

U tom kontekstu, rast direktnih stranih investicija u proizvodnom sektoru predstavlja pozitivan razvoj. Investicije u proizvodnju porasla su sa 15,7 miliona evra u 2024. godini na 31,9 miliona evra u 2025. godini, odnosno za 16,2 miliona evra. Kao rezultat toga, udeo proizvodnog sektora u ukupnim direktnim stranim investicijama dostigao je oko 2,9% u 2025. godini. Iako je ovaj rast značajan u relativnom smislu, udeo proizvodnje u ukupnim DSI ostaje nizak i još uvek ne ukazuje na značajan pomak u strukturi investicija ka proizvodnim aktivnostima.

U 2025. godini, pored nekretnina, značajni tokovi DSI-a zabeleženi su i u finansijskim i osiguravajućim aktivnostima (124,9 miliona evra), snabdevanju energijom, gasom, parom i klimatizacijom (47,6 miliona evra), trgovini na veliko i malo (42,5 miliona evra) i informacijama i komunikacijama (26,5 miliona evra). To ukazuje da su strane investicije prisutne u relativno širokom broju privrednih aktivnosti, ali strukturom i dalje dominiraju aktivnosti na tržištu nekretnina.

Iz perspektive industrijskog razvoja, ova struktura naglašava potrebu za većom orijentacijom politika promocije investicija prema proizvodnim sektorima i aktivnostima sa visokim potencijalom za stvaranje dodate vrednosti. Posebno treba dati prioritet investicijama koje stvaraju nove proizvodne kapacitete, donose naprednu tehnologiju i znanje, povećavaju produktivnost i uspostavljaju veze između stranih investitora i domaćih preduzeća.

Za industrijski sektor Kosova, rast produktivnih DSI-a može doprineti širenju proizvodnih kapaciteta, diversifikaciji ekonomske baze, povećanju izvoznog potencijala i integraciji lokalnih preduzeća u regionalne i evropske lance vrednosti. Iz tog razloga, poseban značaj se pridaje orijentisanju investicionih politika ka aktivnostima sa potencijalom za izvoz, tehnologiju, inovacije, produktivnost i kvalitetno zapošljavanje.

3.5.2. Direktnne strane investicije po zemljama porekla

Struktura direktnih stranih investicija (DSI) po zemljama porekla daje važan pregled glavnih izvora stranog kapitala na Kosovu i nivo geografske diversifikacije investicija. Pored ukupne vrednosti DSI-a, analiza po zemljama porekla posebno je važna za identifikaciju ekonomskih partnera sa

potencijalom za razvoj dugoročne saradnje, transfer znanja i tehnologije, kao i usmeravanje investicija ka sektorima sa većom dodatom vrednošću.

Podaci za period 2015–2025 pokazuju da strane investicije na Kosovu uglavnom potiču iz evropskih zemalja, dok zemlje sa kojima Kosovo ima jake ekonomske i poslovne veze, uključujući zemlje u kojima je prisutna albanska dijaspora, takođe igraju važnu ulogu. Struktura prikazana u sledećoj tabeli omogućava identifikaciju promena u poreklu stranog kapitala i dinamike investicija od strane glavnih ekonomskih partnera.

Tabela 2. DSI po zemljama porekla, 2015 – 2025 (u milionima evra)

Države		Godine										
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
AT	Austrija	33.5	9.9	20.3	11.2	11.9	27.6	22.9	44.7	63.6	72.1	59.8
DE	Nemačka	45.3	25.7	55.9	60.3	70.2	67.5	121.9	194.4	196.0	202.3	283.9
SI	Slovenija	5.6	-4.5	1.2	-8.7	6.1	8.1	5.8	20.0	34.3	25.9	49.9
GB	Velika Britanija	26.6	13.6	27.0	57.4	0.8	21.4	0.1	-25.0	49.2	17.9	24.0
CH	Švajcarska	72.9	61.8	50.6	71.0	61.9	64.1	99.2	155.7	172.6	188.3	251.5
TR	Turska	55.4	42.7	29.5	12.2	-31.9	14.6	-38	30.2	63.4	4.6	18.8
NL	Holandija	-36.4	-23.1	-14.1	-39.7	1.9	0.1	7.6	61.6	14.7	1.9	29.5
AL	Albanija	40.1	28.6	2.4	22.3	15.2	39.8	50.4	47.3	64.5	89.0	101.5
LU	Luksemburg	0.1	0.6	2.1	1.9	1.3	-2.7	-3.6	1.8	1.3	1.3	2.5
RS	Srbija	0.8	-0.6	-1.4	0.4	0.4	6.0	5.0	-0.7	1.5	-9.9	8.8
US	Sjedinjene Američke Države	25.0	23.0	20.3	35.5	22.8	29.6	63.7	97.8	66.7	87.1	93.4
FR	Francuska	3.2	2.8	3.6	5.6	3.4	3.7	10.2	9.9	11.0	2.8	20.0
BG	Bugarska	1.6	0.4	0.5	2.1	1.0	0.9	-0.8	1.4	0.6	0.8	0.9
MK	Makedonija	0.1	3.2	-1.0	1.3	2.0	1.8	1.8	3.0	5.1	12.3	12.9
BA	Bosna i Hercegovina	0.8	1.2	0.7	0.4	0.1	0.1	0.4	0.3	0.7	-0.1	0.7
HR	Hrvatska	0.1	-1.7	0.7	-1.0	0.9	-1.2	3.0	1.5	9.4	1.5	4.9
MT	Malta	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	1.7	3.2	-0.2
CY	Kipar	0.1	0.4	0.8	1.3	2.9	0.9	0.9	1.7	2.1	0.0	0.3
SK	Slovačka	0.1	0.8	0.1	0.5	1.4	0.3	0.3	0.2	0.1	0.4	1.9
CA	Kanada	1.1	2.5	3.0	3.2	5.3	4.7	8.8	17.8	13.3	13.3	8.5
CZ	Češka	1.3	0.2	0.7	1.5	0.4	0.5	1.0	0.7	2.0	1.5	3.5
AE	Ujedinjeni Arapski Emirati	1.4	3.6	13.4	-2.5	3.8	2.8	0.6	4.2	-0.9	6.2	5.4
NO	Nemačka	2.9	3.4	3.5	5.1	4.9	3.2	7.7	7.0	6.3	7.2	9.0
KW	Kuvajt	0.0	0.2	0.0	-1.1	0.7	0.1	-0.5	-0.1	0.4	0.1	0.1
ES	Španija	-0.8	0.2	2.5	0.3	0.7	0.0	0.3	0.1	0.9	0.3	1.1
EG	Egipat	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
IT	Italija	5.7	1.9	7.0	2.7	7.9	3.5	8.5	10.4	12.0	19.4	20.6
GR	Grčka	-0.2	-0.4	-1.2	-0.3	0.1	-0.1	-1.1	-0.1	-0.3	0.2	0.7

Države		Godine										
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
HU	Mađarska	0.3	0.6	0.4	0.1	19.1	26.1	3.6	8.2	11.3	-12.3	9.0
Ostale	Ostale	22.1	22.8	26.9	29.1	39.6	22.3	40.7	37.0	36.5	56.1	72.1
Ukupno		308.8	220.0	255.4	272.1	254.8	345.7	420.4	732.0	840.1	793.5	1095.0

Izvor: Centralna banka Kosova, pristupljeno <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/> 18.07.2026

Analiza podataka za 2025. godinu pokazuje značajan porast neto priliva DSI-a, koji je dostigao 1.095,0 miliona evra, u poređenju sa 793,5 miliona evra u 2024. godini. To predstavlja povećanje od 301,5 miliona evra, ili oko 38,0%, što odražava značajnu ekspanziju stranog kapitala investiranog na Kosovu.

Prema strukturi DSI-a po zemljama porekla, Nemačka i Švajcarska bile su dva glavna izvora stranog kapitala tokom 2025. godine. Investicije iz Nemačke dostigle su 283,9 miliona evra, što predstavlja oko 25,9% ukupnih DSI-a, dok su investicije iz Švajcarske dostigle 251,5 miliona evra, ili oko 23,0% od ukupnog broja. Albanija se svrstava među najvažnije izvore investicija, sa 101,5 miliona evra, ili oko 9,3% od ukupnog broja.

Sve u svemu, ove tri zemlje činile su oko 58,2% ukupnih DSI-a u 2025. godini, što pokazuje relativno visoku koncentraciju stranog kapitala na ograničenom broju tržišta. Pored toga, značajni doprinosi zabeleženi su i iz Sjedinjenih Američkih Država, Austrije, Slovenije i drugih evropskih zemalja, što pokazuje širu bazu izvora ulaganja, iako je glavni udeo i dalje koncentrisan u nekoliko zemalja.

U odnosu na 2024. godinu, značajan rast posebno je zabeležen u investicijama iz Nemačke, koje su porasle sa 202,3 miliona evra na 283,9 miliona evra, kao i investicijama iz Švajcarske, koje su porasle sa 188,3 miliona evra na 251,5 miliona evra. Takođe, DSI-e iz Albanije porasle su sa 89,0 miliona evra na 101,5 miliona evra. Povećanja su zabeležena i u nekoliko drugih zemalja, uključujući Sloveniju, Sjedinjene Američke Države i Austriju, iako različitog intenziteta.

Iz perspektive industrijskog razvoja, poreklo DSI-a je važno ne samo zbog obima uloženog kapitala, već i zbog potencijala koji ove investicije imaju da donesu tehnologiju, menadžersko znanje, nove proizvodne standarde i pristup međunarodnim tržištima. U tom smislu, prisustvo zemalja sa razvijenim ekonomijama i naprednim industrijskim kapacitetima, kao što su Nemačka, Švajcarska i druge zemlje Evropske unije, predstavlja značajan potencijal za privlačenje investicija sa većim uticajem na razvoj proizvodnog i prerađivačkog sektora.

Međutim, rast DSI-a po zemljama porekla ne podrazumeva nužno njihovu orijentaciju prema sektorima sa većom produktivnošću i dodatom vrednošću. Iz tog razloga, analiza porekla kapitala mora se proceniti u odnosu na sektorsku strukturu investicija. Glavni izazov ostaje usmeravanje većeg udela stranog kapitala prema proizvodnoj i prerađivačkoj industriji, tehnologiji, inovacijama i aktivnostima sa većim izvoznim potencijalom.

U tom kontekstu, povećanje investicija sa ključnih tržišta tokom 2025. godine stvara mogućnosti za jačanje politika promocije investicija i razvoj ciljanih pristupa stranim investitorima. Potencijal kompanija iz Nemačke, Švajcarske, zemalja Evropske unije i drugih razvijenih tržišta može se

iskoristiti za privlačenje projekata koji doprinose širenju proizvodnih kapaciteta, transferu tehnologije i stvaranju jačih veza između stranih investitora i lokalnih preduzeća.

3.6. Finansijsko tržište

3.6.1. Efektivne kamatne stope na kredite po sektorima

Pristup finansiranju i njegovi troškovi predstavljaju važne faktore za razvoj i konkurentnost preduzeća u proizvodnom i prerađivačkom sektoru. Sposobnost da se obezbedi finansiranje pod odgovarajućim uslovima direktno utiče na sposobnost preduzeća da ulažu u mašine i opremu, nove tehnologije, automatizaciju, proširenje proizvodnih kapaciteta i poboljšanje radnih procesa.

U tom kontekstu, kamatne stope na bankarske kredite predstavljaju važan pokazatelj troškova zaduživanja. Njihov nivo utiče na donošenje odluka kompanija u vezi sa finansiranjem investicija i ekonomskom izvodljivosti novih projekata. Za proizvodni sektor posebno je važan pristup pristupačnom finansiranju, s obzirom na potrebu za relativno visokim kapitalnim investicijama i dužim periodom otplate.

Sledeća tabela prikazuje trend efektivnih kamatnih stopa za MTD kredite po privrednim sektorima u periodu 2020–2025.

Tabela 3. Efektivne kamatne stope za ODK kredite po sektorima, 2020–2025 (%)

Sektori	Kamatna stopa 2020	Kamatna stopa 2021	Kamatna stopa 2022	Kamatna stopa 2023	Kamatna stopa 2024	Kamatna stopa 2025
Potrošački kredit	6.8%	6.4%	6.3%	6.4%	6.1%	6.4%
Hipotekarni kredit	5.7%	5%	4.9%	5.3%	5%	5.4%
Poljoprivredni	9.3%	7.96%	8%	9.1%	8.7%	8.7%
Industrijski	6.0%	5.9%	6%	6.8%	6.4%	6.5%
Uslužni	6.0%	5.9%	6%	6.6%	6.2%	6.4%
Ostali sektori	6.3%	6.3%	6.5%	6.9%	6.8%	7.4%

Izvor: Centralna banka Kosova, <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/>

Analiza podataka pokazuje da je efektivna kamatna stopa na kredite u industrijskom sektoru doživela umerene fluktuacije tokom perioda 2020–2025. Stopa od 6,0% u 2020. godini blago se smanjila na 5,9% u 2021. godini, dok je u narednim godinama porasla, dostigavši najviši nivo od 6,8% u 2023. godini. U 2024. godini stopa je pala na 6,4%, dok je u 2025. godini blago porasla na 6,5%.

U odnosu na prethodnu godinu, povećanje od 0,1 procentnih poena u 2025. godini je minimalno i ne predstavlja značajnu promenu uslova finansiranja industrijskog sektora. Sa tim u vezi, trend kamatnih stopa ukazuje na relativno stabilan nivo troškova zaduživanja za industrijska preduzeća u protekle dve godine.

U poređenju sa ostalim sektorima, kamatna stopa za industrijske kredite u 2025. godini niža je od stope za poljoprivredne kredite, koja je iznosila 8,7%, kao i niža od stope za ostale sektorske kategorije, koja je dostigla 7,4%. Sa druge strane, bila je tek neznatno viša od stope za kredite u uslužnom sektoru, koja je iznosila 6,4%. Potrošački i hipotekarni krediti imali su stope od 6,4%, odnosno 5,4%.

Ova struktura pokazuje da se industrijski sektor nije suočio sa najvišim kamatnim stopama na kreditnom tržištu. Međutim, nivo kamatne stope treba proceniti u odnosu na specifične karakteristike industrijskih investicija. Proizvodna i prerađivačka preduzeća obično zahtevaju finansiranje kapitalnih projekata veće vrednosti i dužih perioda povrata. Iz tog razloga, čak i relativno male promene u troškovima finansiranja mogu uticati na odluke o tome da li da realizuju ili odlože investicije.

Za proizvodni i prerađivački sektor, pristup finansiranju ostaje važan ne samo iz perspektive kamatne stope, već i u pogledu uslova kredita, zahteva za kolateralom, rokova otplate i dostupnosti finansijskih proizvoda prilagođenih dugoročnim investicijama. Shodno tome, kamatna stopa predstavlja samo jedan od elemenata koji određuju opšte uslove finansiranja preduzeća.

Sve u svemu, podaci za 2025. godinu pokazuju da su troškovi finansiranja putem bankarskih kredita u industrijskom sektoru ostali relativno stabilni u odnosu na 2024. godinu. Blago povećanje kamatne stope na 6,5% ne ukazuje na značajno pogoršanje uslova zaduživanja. Međutim, u cilju jačanja proizvodnih kapaciteta i stimulisanja industrijskih investicija, poseban značaj se pridaje obezbeđivanju pristupa dugoročnim izvorima finansiranja koji odgovaraju specifičnim potrebama proizvodnog i prerađivačkog sektora.

3.7. Trgovinski bilans Kosova

Trgovinski bilans predstavlja razliku između vrednosti izvoza i uvoza robe i predstavlja jedan od glavnih pokazatelja za procenu učinka vanjske trgovine.

U 2025. godini Kosovo je ostvarilo izvoz u vrednosti od 942,13 miliona evra, dok je uvoz dostigao oko 7 milijardi evra. Kao rezultat toga, zemlja je nastavila da beleži visok trgovinski deficit. Odnos između izvoza i uvoza bio je oko 1:7, dok je pokrivenost uvoza izvozom bila oko 13,4%.

Ova struktura pokazuje značajnu zavisnost ekonomije od uvoza i naglašava značaj jačanja domaćih proizvodnih kapaciteta, povećanja konkurentnosti i širenja izvozne baze.

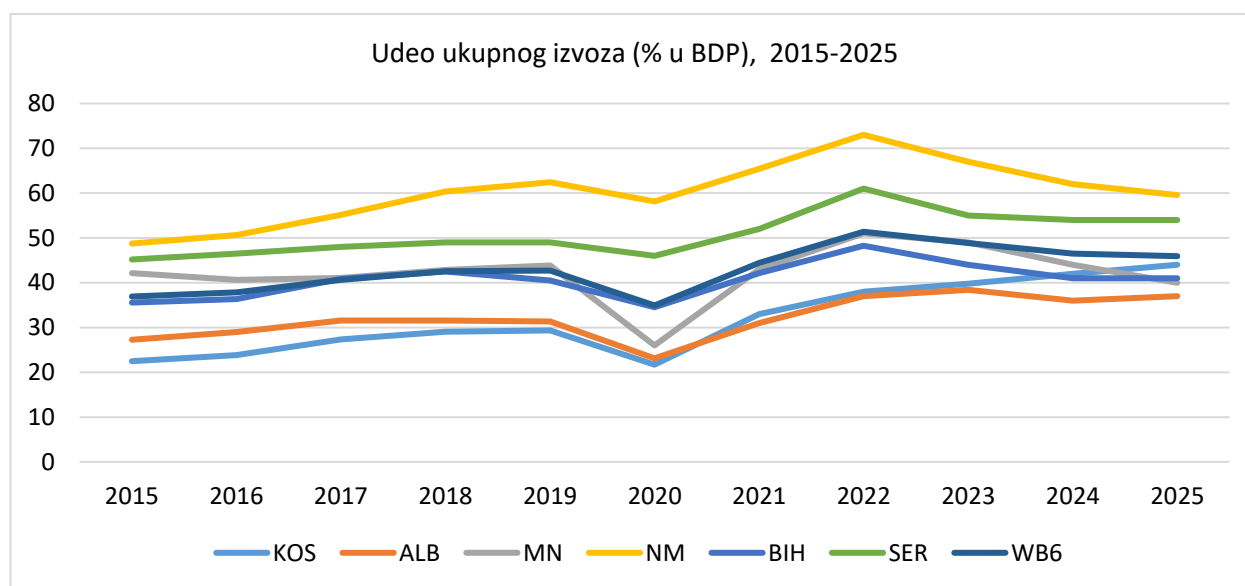
Slika 5. Trgovinski bilans Kosova, 2021–2025 (milijardi evra)

Izvor: ASK - Statistika spoljne trgovine (SSP), 2025 (obrađeno od strane osoblja DI / OIP)

3.7.1. Udeo izvoza u BDP-u

Na osnovu podataka prikazanih na slici 6, Severna Makedonija je u 2025. godini zabeležila najveće učešće izvoza u bruto domaćem proizvodu (BDP) sa oko 60%, zatim Srbija sa oko 54% i Bosna i Hercegovina sa oko 44%.

Kosovo i prosek ZB6 pokazuju slične nivoe, oko 43% i 42% respektivno, dok Albanija ima najniže učešće na oko 37%. Crna Gora rangira sa oko 40% BDP-a.

Slika 6. Udeo ukupnog izvoza u BDP-u, 2015–2025 (%)

Izvor: WDI, ASK (obrađeno od strane DI / OIP)

Tokom godina, Kosovo je zabeležilo solidan porast učešća izvoza u BDP-u i zabeležilo je povećanje od 2%, dok je Albanija takođe porasla za 1%, dok su sledeći padovi zabeleženi u:

Severna Makedonija za 2%, Crna Gora za 4%, a Bosna i Hercegovina i Srbija nisu zabeležili promene.

Sve u svemu, podaci pokazuju da Kosovo i dalje zaostaje za zemljama regiona u pogledu učešća izvoza u ekonomiji; pozitivan trend poslednjih godina pokazuje postepeno povećanje izvoznih kapaciteta. Međutim, da bi se dostigao nivo uporediv sa zemljama u regionu, ostaje neophodno povećati konkurentnost domaće industrije, diversifikovati izvozne proizvode i proširiti pristup međunarodnim tržištima.

3.8. Spoljna trgovina prerađivačke industrije

3.8.1. Pregled učinka spoljne trgovine

Spoljna trgovina predstavlja jedan od glavnih pokazatelja za procenu konkurentnosti, izvoznih kapaciteta i nivoa integracije prerađivačke industrije Kosova na regionalno i međunarodno tržište. Analiza izvoza i uvoza omogućava procenu učinka sektora, identifikaciju podsektora sa izvoznim potencijalom, identifikaciju ključnih tržišta i procenu stepena zavisnosti industrije od uvoza.

Prema podacima Agencije za statistike Kosova (ASK), u Sektoru C – Prerađivačka industrija aktivno je ukupno 7.168 preduzeća, od kojih je 2.644 preduzeća izvezlo robu u vrednosti od preko 10.000 evra. To predstavlja oko 36,9% aktivnih preduzeća u sektoru i pokazuje da je značajan deo proizvodne baze orijentisan ka inostranim tržištima.

U periodu 2023–2025, izvoz prerađivačke industrije porastao je sa 712,9 miliona evra u 2023. godini na 735,9 miliona evra u 2025. godini, dok je u 2024. godini dostigao najviši nivo od 739,5 miliona evra. Tokom istog perioda, uvoz je porastao sa 5,255 milijardi evra u 2023. na 5,684 milijarde evra u 2025. godini.

Tabela 4. Spoljna trgovina sektora C, 2023–2025 (u milionima evra)

Pokazatelj	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
Izvozi	712.9	739.5	735.9	-0.48%
Uvozi	5,255.3	5,655.8	5,684.4	+0.51%
Trgovinski bilans	-4,542.4	-4,916.3	-4,948.5	pogoršanje

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Podaci pokazuju da je, iako je izvoz porastao u apsolutnom iznosu tokom perioda 2023–2025, njegova stopa rasta bila sporija u odnosu na uvoz. Samo tokom 2025. godine, izvoz je zabeležio marginalni pad od 0,48%, dok je uvoz porastao za 0,51%.

Kao rezultat toga, trgovinski deficit sektora C produbio se sa oko 4,54 milijarde evra u 2023. godini na oko 4,95 milijardi evra u 2025. godini. To ukazuje na to da povećanje izvoznih kapaciteta, iako pozitivno, još uvek nije dovoljno da nadoknadi povećanje uvoza.

U 2025. godini, za svaki 1 evro koji je izvezla prerađivačka industrija, uvezena je roba u vrednosti od oko 7,7 evra. Ovaj izveštaj pokazuje značajnu zavisnost industrije od spoljnih zaliha i naglašava potrebu za povećanjem domaćih proizvodnih kapaciteta i proizvoda sa većom dodatom vrednošću.

3.8.2. Struktura spoljne trgovine po tržišnim grupama

Struktura spoljne trgovine pokazuje da su EU i CEFTA glavna izvozna tržišta za prerađivačku industriju, dok EU i druge zemlje predstavljaju primarne izvore uvoza.

Da bi se omogućila sveobuhvatnija analiza trenda, tabela prikazuje poslednje tri godine i godišnju promenu od 2025/2024. godine.

Tabela 5. Izvoz sektora C po tržišnim grupama, 2023–2025 (u milionima evra)

Tržišna grupa	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
EU, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo	242.7	281.6	281.8	+0.07%
CEFTA	259.5	285.2	300.2	+5.26%
EFTA	71.5	79.8	91.4	+14.53%
Ostale zemlje	139.2	92.8	62.5	-32.67%
Ukupno	712.9	739.5	735.9	-0.48%

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

U periodu 2023–2025, izvoz u CEFTA je pokazao kontinuirani rast, sa 259,5 miliona evra u 2023. na 300,2 miliona evra u 2025. godini. U 2025. godini izvoz u CEFTA porastao je za 5,26%.

Izvoz u EFTA pokazao je najbolji relativni učinak, porastao je sa 71,5 miliona evra u 2023. godini na 91,4 miliona evra u 2025. godini i za 14,53% samo u 2025. godini.

Sa druge strane, izvoz u druge zemlje zabeležio je značajan pad, sa 139,2 miliona evra u 2023. godini na samo 62,5 miliona evra u 2025. godini. Pad od 32,67% u 2025. godini predstavlja najnepovoljniji razvoj među glavnim tržišnim grupama.

Tabela 6. Uvozi Sektora C po tržišnim grupama, 2023–2025 (u milionima evra)

Tržišna grupa	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
EU, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo	2,297.5	2,603.8	2,635.3	+1.21%
CEFTA	726.4	617.4	596.5	-3.39%
EFTA	35.4	40.2	49.4	+22.85%
Ostale zemlje	2,196.0	2,394.4	2,396.9	+0.10%
Ukupno	5,255.3	5,655.8	5,684.4	+0.51%

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Iz perspektive uvoza, ukupni rast u 2025. godini bio je relativno nizak, 0,51%, ali su razlike između tržišta varirale. Uvozi iz EFTA-e porastao je za 22,85%, dok je uvoz iz CEFTA-e pao za 3,39%. Uvoz iz EU porastao je za 1,21%, dok je uvoz iz drugih zemalja ostao gotovo nepromenjen.

Važan element trgovinske strukture je da je EFTA jedina tržišna grupa sa kojom prerađivačka industrija ostvaruje trgovinski suficit. U 2025. godini suficit je dostigao oko 42,0 miliona evra, dok je sa EU, CEFTA-om i drugim zemljama industrija zabeležila deficit.

3.8.3. Trgovinski bilans po tržišnim grupama

Trgovinski bilans sektora C za period 2023–2025 pokazuje značajan deficit u trgovinskim odnosima sa većinom tržišnih grupa. Da bi se bolje razumela struktura i trend ovog deficita, Tabela 4 prikazuje trgovinski bilans po glavnim tržišnim grupama, izračunato kao razlika između izvoza i uvoza. Podaci pokazuju da su, pored visokog deficita sa EU i drugim zemljama, trgovinski odnosi sa CEFTA poboljšani tokom perioda, dok je bilans sa EFTA ostao pozitivan.

Tabela 7. Trgovinski bilans Sektora C, 2023–2025 (u milionima evra)

Tržišna grupa	2023	2024	2025
EU, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo	-2,054.8	-2,322.1	-2,353.4
CEFTA	-466.9	-332.2	-296.3
EFTA	+36.1	+39.6	+42.0
Ostale zemlje	-2,056.8	-2,301.5	-2,334.4
Ukupno	-4,542.4	-4,916.3	-4,948.5

Izvor: ASK, obrađen OIP / DI. Proračuni se vrše kao izvoz minus uvoz.

Trgovinski bilans sektora C u periodu 2023–2025 karakteriše značajan deficit, koji se produbio tokom analiziranog perioda. Da bi se istaknula struktura ovog deficita, analiza je podeljena prema glavnim tržišnim grupama: Evropska unija, CEFTA, EFTA i druge zemlje. Trgovinski bilans se izračunava kao razlika između izvoza i uvoza.

Podaci pokazuju da je CEFTA zabeležila najznačajnije poboljšanje trgovinskog bilansa tokom analiziranog perioda. Deficit prema ovoj tržišnoj grupi smanjio se sa 466,9 miliona evra u 2023. godini na 296,3 miliona evra u 2025. godini. Ovaj razvoj ukazuje na poboljšanje trgovinske pozicije Sektora C u odnosu na CEFTA tržišta, iako je bilans i dalje negativan.

U odnosu sa EFTA-om, Sektor C je zadržao pozitivan trgovinski bilans, koji se postepeno poboljšavao sa 36,1 miliona evra u 2023. godini na 42,0 miliona evra u 2025. godini. Iako je vrednost suficita relativno ograničena, pozitivan trend ukazuje na povoljniju trgovinsku poziciju prema ovoj grupi tržišta.

Sa druge strane, Evropska unija, uključujući Veliku Britaniju, i druge zemlje predstavljaju glavni izvor trgovinskog deficita u sektoru C. Deficit prema EU porastao je sa 2,05 milijardi evra u 2023. godini na 2,35 milijardi evra u 2025. godini, dok je prema ostalim zemljama porastao sa 2,06 milijardi na 2,33 milijarde evra u istom periodu.

Kao rezultat ovih kretanja, ukupni trgovinski deficit Sektora C se produbio, porastavši sa 4,54 milijarde evra u 2023. godini na 4,92 milijarde evra u 2024. godini i na 4,95 milijardi evra u 2025. godini. To ukazuje da, uprkos poboljšanju ravnoteže sa CEFTA-om i stabilnom suficitu sa EFTA-om, ovi događaji nisu bili dovoljni da nadoknade povećanje deficita sa EU-om i drugim zemljama.

3.8.4. Izvoz i uvoz po podsektorima prerađivačke industrije

Analiza po podsektorima je posebno važna, jer pokazuje ne samo nivo izvoza, već i strukturu specijalizacije prerađivačke industrije i sektore u kojima postoji veći potencijal za proširenje izvoznih kapaciteta.

Iz tog razloga, tačno je u ovoj tabeli predstaviti 2023., 2024. i 2025. godinu, dok razliku treba izračunati za 2025. godinu u odnosu na 2024. godinu. Izvorni podaci omogućavaju ovu analizu direktno.

Tabela 8. Izvozi i uvozi Sektora C po podsektorima, 2023–2025 (u milionima evra)

Kod	Podsektor	Izvozi 2023	Izvozi 2024	Izvozi 2025	Promena 2025/2024	Uvozi 2023	Uvozi 2024	Uvozi 2025	Promena 2025/2024
10	Prehrambeni proizvodi	73.6	77.6	93.0	+19.87%	735.2	812.1	900.4	+10.87%
11	Pića	54.1	68.1	69.7	+2.22%	144.1	145.5	153.7	+5.63%
12	Duvanski proizvodi	0.3	–	–	–	112.0	132.4	157.7	+19.05%
13	Tekstil	17.9	24.7	26.1	+5.50%	103.1	103.9	116.6	+12.17%
14	Odeća	28.0	32.9	35.4	+7.67%	196.9	219.3	246.6	+12.49%
15	Koža	5.6	5.7	4.4	-23.62%	74.9	79.6	78.2	-1.78%
16	Drvo i proizvodi od drveta	13.5	15.6	14.3	-8.11%	76.9	83.3	84.0	+0.82%
17	Papir i proizvodi od papira	7.8	9.4	8.2	-12.84%	98.1	96.3	101.5	+5.36%
19	Koks i rafinirani naftni derivati	13.0	6.6	4.7	-28.38%	642.2	641.6	132.2	-79.39%
20	Hemijski proizvodi	28.3	34.5	33.4	-3.04%	335.7	354.9	366.8	+3.35%
21	Farmaceutski proizvodi	1.4	2.1	1.5	-31.27%	110.8	152.3	186.8	+22.65%
22	Gume i plastika	117.2	116.4	116.8	+0.37%	234.1	251.6	282.7	+12.33%
23	Nemetalni mineralni proizvodi	25.0	31.5	30.5	-3.23%	275.5	277.5	310.7	+11.99%
24	Metali	61.0	62.4	48.4	-22.35%	423.7	445.7	456.9	+2.51%
25	Proizvedeni metalni proizvodi	79.1	106.3	104.3	-1.90%	282.0	196.0	211.5	+7.95%
26	Računari, elektronika i optika	7.0	7.7	12.1	+56.87%	145.4	157.9	163.5	+3.52%
27	Električna oprema	13.1	15.4	16.5	+6.69%	195.0	211.9	241.0	+13.69%
28	Mašine i oprema	15.9	20.6	20.3	-1.31%	342.8	416.6	452.6	+8.62%

Kod	Podsektor	Izvozi 2023	Izvozi 2024	Izvozi 2025	Promena 2025/2024	Uvozi 2023	Uvozi 2024	Uvozi 2025	Promena 2025/2024
29	Motorna vozila	8.4	9.4	12.5	+34.13%	558.5	699.5	816.4	+16.71%
30	Ostala prevozna sredstva	0.5	0.7	1.3	+82.50%	12.2	16.7	25.0	+49.75%
31	Nameštaj	130.6	75.7	74.9	-0.98%	63.0	67.5	87.7	+29.98%
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	12.0	16.3	7.7	-52.53%	93.0	93.4	111.8	+19.69%
	Ukupno	712.9	739.5	735.9	-0.48%	5,255.3	5,655.8	5,684.4	+0.51%

Izvor: ASK, obrađeno od strane OIP / DI.

Struktura izvoza u 2025. godini pokazuje da je izvozna baza prerađivačke industrije uglavnom koncentrisana u gumi i plastici, proizvedenim metalnim proizvodima, prehrambenim proizvodima, nameštaju i pićima.

Izvoz prehrambenih proizvoda zabeležio je značajan porast od 19,87%, dostigavši 93,0 miliona evra. Međutim, uvoz u ovom podsektoru dostigao je 900,4 miliona evra, što pokazuje veoma veliki jaz između izvoznih kapaciteta i potražnje pokrivena uvozom.

Podsektor gume i plastike ostaje najveći izvoznik u 2025. godini, sa 116,8 miliona evra, iako je izvoz bio gotovo nepromenjen u odnosu na 2024. godinu. U međuvremenu, uvoz je porastao za 12,33%.

Proizvedeni metalni proizvodi i dalje imaju značajnu izvoznju bazu, sa 104,3 miliona evra u 2025. godini, nakon nivoa od 106,3 miliona evra u 2024. godini.

Pozitivan razvoj zabeležen je u računarima, elektronskim i optičkim proizvodima, gde je izvoz porastao za 56,87%, sa 7,7 miliona evra u 2024. na 12,1 milion evra u 2025. godini. Iako je baza i dalje relativno niska, stopa rasta ukazuje na potencijal za razvoj aktivnosti sa većim tehnološkim intenzitetom.

Slično tome, izvoz motornih vozila porastao je za 34,13%, dok je izvoz ostalih prevoznih sredstava porastao za 82,50%. Međutim, u slučaju motornih vozila, porast izvoza pratio je znatno veći uvoz, koji je dostigao 816,4 miliona evra.

Negativan razvoj zabeležen je kod ostalih proizvoda, p.k.t., gde je izvoz pao za 52,53%, kao i kod farmaceutskih proizvoda, gde je izvoz pao za 31,27%.

3.8.5. Trgovina prerađivačke industrije sa Evropskom unijom

EU, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo prema klasifikaciji koja se koristi u izvornim podacima, ostaje jedno od glavnih tržišta za izvoz proizvodnje i primarni izvor uvoza.

Tabela 9. Trgovina Sektora C sa EU, 2023–2025 (u milionima evra)

Pokazatelj	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
Izvozi	242.7	281.6	281.8	+0.07%
Uvozi	2,297.5	2,603.8	2,635.3	+1.21%
Trgovinski bilans	-2,054.8	-2,322.1	-2,353.4	pogoršanje

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Izvozi u EU značajno je porastao sa 242,7 miliona evra u 2023. godini na 281,8 miliona evra u 2025. godini, ali je u 2025. godini ostao gotovo na istom nivou kao i prethodne godine.

Sa druge strane, uvoz je porastao sa 2,297 milijardi evra u 2023. godini na 2,635 milijardi evra u 2025. godini. Kao rezultat toga, trgovinski deficit sa EU-om se proširio i ostaje jedna od glavnih komponenti ukupnog deficita prerađivačke industrije.

Tabela 10. Glavni izvozni podsektori u EU, 2025. (u milionima evra)

Podsektor	Izvozi 2025	Promena 2025/2024
Gume i plastika	64.5	+1.00%
Proizvedeni metalni proizvodi	45.2	+5.64%
Nameštaj	32.8	+17.82%
Prehrambeni proizvodi	27.8	+20.01%
Pića	19.9	+24.90%

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Povećanje izvoza prehrambenih proizvoda, nameštaja i pića u EU je posebno važno, jer pokazuje mogućnosti za širenje proizvoda sa dodatnom vrednošću na evropsko tržište.

3.8.6. Trgovina prerađivačke industrije sa CEFTA

CEFTA predstavlja tržište od strateškog značaja za kosovsku prerađivačku industriju. Podaci pokazuju kontinuirano poboljšanje trgovinske pozicije u periodu 2023–2025.

Tabela 11. Trgovina sektora C sa CEFTA, 2023–2025 (u milionima evra)

Pokazatelj	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
Izvozi	259.5	285.2	300.2	+5.26%
Uvozi	726.4	617.4	596.5	-3.39%
Trgovinski bilans	-466.9	-332.2	-296.3	poboljšanje

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

U 2025. godini izvoz u CEFTA dostigao je 300,2 miliona evra, dok je uvoz pao na 596,5 miliona evra. Kao rezultat toga, trgovinski deficit se smanjio za oko 35,9 miliona evra u odnosu na 2024. godinu.

Tabela 12. Glavni izvozni podsektori prema CEFTA, 2025 (u milionima evra)

Podsektor	Izvozi 2025	Promena 2025/2024
Gume i plastika	55.2	+25.83%
Proizvedeni metalni proizvodi	42.1	-8.93%
Nameštaj	37.6	-10.07%
Prehrambeni proizvodi	34.9	+22.13%
Pića	28.2	-9.92%

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Rast izvoza prehrambenih proizvoda i proizvedenih metalnih proizvoda je posebno pozitivan. Istovremeno, pad ukupnog uvoza iz CEFTA-e pomogao je poboljšanju trgovinskog bilansa.

3.8.7. Trgovina prerađivačkom industrijom sa EFTA-om

EFTA predstavlja poseban slučaj u trgovinskoj strukturi prerađivačke industrije, jer je to jedina grupa tržišta sa kojima Sektor C ostvaruje trgovinski suficit.

Tabela 13. Trgovina sektora C sa EFTA, 2023–2025 (u milionima evra)

Pokazatelj	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
Izvozi	71.5	79.8	91.4	+14.53%
Uvozi	35.4	40.2	49.4	+22.85%
Trgovinski bilans	+36.1	+39.6	+42.0	Poboljšanje

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Izvoz u EFTA porastao je za oko 28% u periodu 2023–2025, dok je trgovinski suficit porastao sa 36,1 miliona evra na 42,0 miliona evra.

Tabela 14. Glavni izvozni podsektori prema EFTA, 2025 (u milionima evra)

Podsektor	Izvozi 2025	Promena 2025/2024
Gume i plastika	24.2	+9.27%
Proizvedeni metalni proizvodi	20.7	+37.10%
Nameštaj	20.5	+20.34%
Prehrambeni proizvodi	4.6	-19.40%
Pića	3.7	+19.96%

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Učinak EFTA-e su posebno relevantne iz perspektive konkurentnosti, jer pokazuju da su neki kosovski proizvodi uspjeli da stvore trgovinski suficit na tržištima sa relativno visokim zahtevima za kvalitetom, standardima i ispunjavanjem tehničkih zahteva.

3.8.8. Trgovina prerađivačke industrije sa drugim zemljama

Tabela 15. Trgovina Sektora C sa drugim zemljama, 2023–2025 (u milionima evra)

Pokazatelj	2023	2024	2025	Promena 2025/2024
Izvozi	139.2	92.8	62.5	-32.67%
Uvozi	2,196.0	2,394.4	2,396.9	+0.10%
Trgovinski bilans	-2,056.8	-2,301.5	-2,334.4	Pogoršanje

Izvor: ASK, obrađen od strane OIP / DI.

Ova kategorija predstavlja najnepovoljniji razvoj iz perspektive izvoza. Izvoz je pao sa 139,2 miliona evra u 2023. godini na samo 62,5 miliona evra u 2025. godini.

Pad izvoza u 2025. godini za 32,67%, u kombinaciji sa gotovo stalnom stabilnošću uvoza, doveo je do ekspanzije trgovinskog deficita na oko 2,334 milijarde evra.

Ova situacija ukazuje na potrebu diversifikacije izvoznih tržišta, identifikovanja prepreka koje ograničavaju pristup tržištima izvan EU-a i CEFTA-e i jačanja podrške preduzećima koja teže novim tržištima.

4. SOCIJALNA ANALIZA

4.1. Radna snaga

Prema zakonu o radu na Kosovu, radni odnos se može uspostaviti sa bilo kojom osobom od osamnaest (18) godina. Radna snaga se sastoji od zaposlenih i nezaposlenih lica, dok se neaktivna lica ne smatraju delom radne snage. Stopa učešća radne snage je procenat radno sposobnog stanovništva zemlje koja se aktivno bavi tržištem rada.

Prema izveštaju CBK-a, pozivajući se na (Anketu o radnoj snazi ASK-a, starosna grupa 15-64 godine), stopa učešća radne snage u 2024. godini iznosila je 43,2%, što predstavlja godišnji porast od 2,5%.

Stopa zaposlenosti bila je veća među muškarcima, i iznosila je 55,9%, što je godišnji porast od 2,5% u odnosu na prethodnu godinu, dok je procenat zaposlenih žena iznosio 21,2%, što je godišnji porast od 1,4% u odnosu na 2023. godinu.

Službene statistike tržišta rada pokazuju da je prosečna stopa nezaposlenosti u 2024. godini iznosila 10,8%, što je niži nivo nego u istom periodu prethodne godine.

Na rodnoj osnovi, tržište rada na Kosovu karakteriše viša stopa nezaposlenosti među ženama na 18% u odnosu na muškarce na 7,7%. Međutim, obrazovanje je poboljšalo izgleda na tržištu rada na Kosovu, gde je najviša stopa nezaposlenosti za one bez školovanja na oko 55,9%, dok je najniža za one sa višim (tercijarnim) obrazovanjem na 6,5%.

4.2. Učešće Sektora C u ukupnoj zaposlenosti, broju preduzeća i prometu

Prerađivačka industrija, klasifikovana u sektoru C, predstavlja jedan od glavnih stubova proizvodne aktivnosti na Kosovu i od posebnog je značaja za ekonomski razvoj, otvaranje radnih mesta, širenje proizvodne baze i stvaranje ekonomskog prometa.

Da bi se procenio razvoj prerađivačke industrije, u ovom odeljku analiziraju se podaci za period 2023–2025. godine kroz tri glavna pokazatelja: broj preduzeća, broj zaposlenih i godišnji promet. Analiza po ekonomskim aktivnostima Sektora C omogućava identifikaciju promena u strukturi industrije, aktivnosti koje su proširile svoje kapacitete, kao i onih koje su se smanjile.

Upoređivanje ovih pokazatelja tokom tri godine istovremeno omogućava procenu ne samo povećanja broja preduzeća, već i intenziteta ekonomske aktivnosti, kapaciteta za otvaranje radnih mesta i doprinosa različitih sektora ukupnom prometu prerađivačke industrije.

Ispod je prikazana struktura i kretanje ovih Pokazatelja prema ekonomskim aktivnostima Sektora C za 2023., 2024. i 2025. godinu.

Tabela 16. Sektor C, broj preduzeća, zaposlenih i prometa, 2023–2025.

Kod	Prerađivačka industrija	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Cirkulacija		
	Sektor-C	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
10	Prerada prehrambenih proizvoda	1535	1620	1683	12,360	8,921	13,532	561,085,852.31	660,164,389.40	808,164,634.28
11	Proizvodnja pića	94	89	98	2,327	2,773	2,688	196,667,417.27	148,014,883.41	265,386,930.80
12	Proizvodnja duvanskih proizvoda	4	9	5	48	37	29	5,839,657.34	5,604,569.61	4,484,071.65
13	Proizvodnja tekstila	200	205	217	1,151	1,549	1,445	31,186,657.96	27,601,472.24	50,553,146.67
14	Proizvodnja odeće	404	430	446	2,118	1,193	2,719	22,958,140.57	28,116,087.29	38,639,069.26
15	Proizvodnja kože i kožnih proizvoda	39	32	29	365	360	322	10,527,865.53	10,307,597.18	12,798,365.18
16	Proizvodnja drveta i proizvoda od drveta i plute	504	507	519	2,910	1,965	2,814	88,625,018.18	108,771,505.13	121,264,912.80
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	120	124	163	827	488	1,083	50,665,776.87	46,261,876.30	64,175,937.39
18	Štampanje i reprodukcija snimljenih medija	179	192	163	1,235	342	1,212	33,840,325.42	54,389,149.73	56,089,257.59
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih derivata	6	4	3	186	57	184	15,672,577.76	13,159,608.61	20,870,958.95
20	Proizvodnja hemijskih proizvoda	139	141	163	1,127	395	1,405	51,600,390.37	70,009,989.83	93,655,144.02
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i semenskih preparata	7	7	7	217	471	205	4,661,311.69	5,008,936.04	7,349,732.10
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	670	657	725	4,655	3,563	5,280	278,546,416.86	251,494,648.47	302,506,434.67
23	Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda	562	568	608	5,851	4,151	6,163	487,503,084.12	488,371,124.33	567,623,531.71
24	Proizvodnja metala	124	134	122	955	1,207	1,036	111,455,645.52	144,061,478.22	214,896,377.18
25	Proizvodnja prerađenih metalnih proizvoda	836	894	972	3,869	5,606	4,785	246,434,152.11	237,150,073.36	281,339,773.57
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	29	27	26	131	189	99	5,072,127.09	4,585,598.30	7,976,063.56
27	Proizvodnja električne opreme	44	47	48	306	173	454	23,538,225.43	22,821,912.12	38,092,393.39
28	Proizvodnja mašina i p.k.t. opreme	38	42	51	324	499	346	8,680,562.01	14,896,945.69	15,673,641.43
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i polu prikolica	6	10	8	119	33	163	2,345,947.16	5,463,654.24	6,410,288.97
30	Proizvodnja drugih prevoznih sredstava	3	5	4	54	41	49	1,894,727.98	2,002,673.55	2,493,349.26
31	Proizvodnja nameštaja	655	736	823	5,739	8,976	5,609	231,832,198.56	98,649,056.07	157,562,100.63
32	Ostala proizvodnja p.k.t.	129	144	150	644	438	675	24,259,084.38	24,218,448.92	29,650,117.92

Kod	Prerađivačka industrija	Broj preduzeća			Broj zaposlenih			Cirkulacija		
	Sektor-C	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
33	Popravka i montaža mašina i opreme	117	143	135	250	1174	259	4,533,136.45	8,515,330.90	11,400,651.68
	Ukupno	6,444	6,767	7,168	47,768	44,601	52,556	2,499,426,298.94	2,479,641,008.94	3,179,056,884.66

Izvor: Agencija za statistiku Kosova obrađeno od strane DI/OIP

Podaci iz tabele 16, za period 2023–2025, pokazuju jačanje aktivnosti prerađivačke industrije u 2025. godini, što se ogleda u sva tri glavna analizirana pokazatelja: broju preduzeća, zaposlenosti i prometu. U 2025. godini broj preduzeća u sektoru C porastao je na 7.168, u poređenju sa 6.767 u 2024. godini, dok je broj zaposlenih dostigao 52.556, u odnosu na 44.601 godinu ranije. Istovremeno, promet sektora porastao je sa oko 2,48 milijardi evra na 3,18 milijardi evra.

Posebno su značajne različite stope rasta ovih pokazatelja. Dok, broj preduzeća je porastao za 5,9%, zaposlenost je porasla za 17,8%, a promet je porastao za 28,2%. To ukazuje da rast industrije u 2025. godini nije samo rezultat povećanja broja preduzeća, već u značajnoj meri širenja aktivnosti postojećih preduzeća i rasta njihovih proizvodnih i ekonomskih kapaciteta.

Brži rast prometa u odnosu na zaposlenost i broj preduzeća predstavlja pozitivan razvoj iz perspektive ekonomskih učinaka. Međutim, ovaj rezultat treba tumačiti oprezno, jer na rast prometa mogu uticati promene cena, strukture proizvodnje i obima prodaje. Iz tog razloga, ne treba ga automatski smatrati realnim rastom produktivnosti bez dodatnih pokazatelja fizičke proizvodnje i dodate vrednosti.

Iz strukturne perspektive, prerađivačka industrija je i dalje koncentrisana u nekoliko ključnih aktivnosti. Prehrambena industrija je aktivnost sa najvećom težinom kako po broju preduzeća, tako i po zaposlenosti i prometu. U 2025. godini ova aktivnost ostvarila je oko 808 miliona evra prometa i zapošljavala 13.532 ljudi. Od značajnog značaja su i nemetalni mineralni proizvodi, guma i plastika, proizvedeni metalni proizvodi, nameštaj, drvo i pića.

Konkretno, industrija nemetalnih mineralnih proizvoda zabeležila je značajan rast, sa prometom od oko 568 miliona evra u 2025. godini, dok je proizvodnja proizvedenih metalnih proizvoda dostigla oko 281 milion evra. Ove aktivnosti su posebno važne za proizvodnu bazu i za povezivanje sa drugim sektorima ekonomije.

Drugi važan element je da razvoj sektora nije ujednačen u svim aktivnostima. Neke industrije su zabeležile značajan porast prometa i zaposlenosti, dok su druge doživele fluktuacije ili pad jednog ili više Pokazatelja. Ovo ukazuje na razlike u učinku, konkurentnosti i strukturi aktivnosti u prerađivačkoj industriji, naglašavajući potrebu za više ciljanih analiza po sektorima.

Sve u svemu, podaci pokazuju da 2025. predstavlja godinu ekspanzije za prerađivačku industriju, sa rastom baze preduzeća, povećanom zaposlenošću i, pre svega, značajnim povećanjem prometa. Ovaj razvoj jača ulogu industrije u privredi i stvara bolju osnovu za povećanje dodate vrednosti, razvoj lanaca vrednosti i povećanje konkurentnosti domaće proizvodnje.

Iz perspektive industrijskih politika, rezultati ukazuju na to da fokus ne bi trebalo da bude samo na povećanju broja preduzeća, već i na povećanju njihovih kapaciteta, produktivnosti, tehnologije, dodane vrednosti i njihove sposobnosti da se integrišu u tržišta i lance vrednosti. U tom smislu, aktivnosti sa velikom težinom u proizvodnji, zapošljavanju i cirkulaciji predstavljaju poseban potencijal za intervencije i politike orijentisane ka industrijskom razvoju.

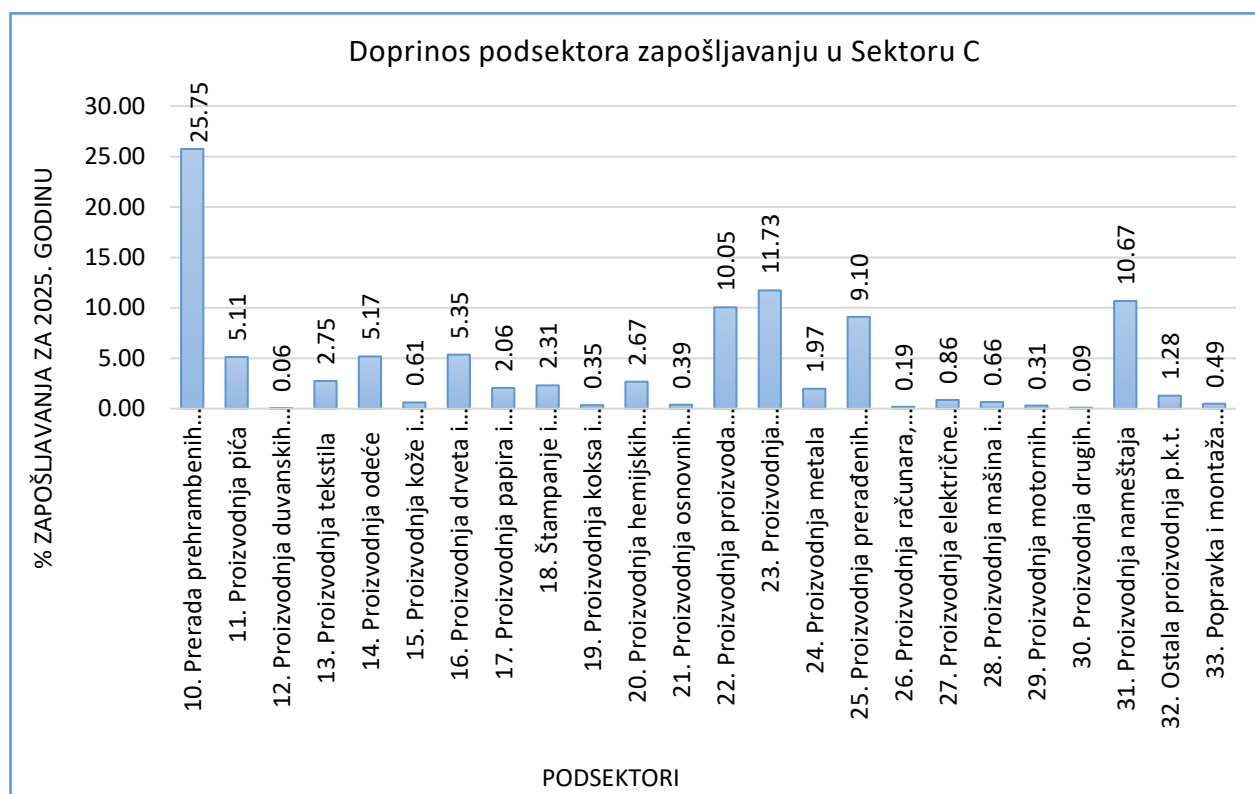
Napomena: Podatke o zapošljavanju priprema PAK, ali nam ih je poslao ASK. Podaci prema Anketi još nisu obrađeni.

4.3. Doprinos podsektora zaposlenosti u Sektoru C

Prerađivačka industrija predstavlja važnu komponentu tržišta rada na Kosovu. U 2025. godini, Sektor C – Prerađivačka industrija doprinosi oko 12% ukupnoj zaposlenosti po ekonomskoj aktivnosti.

Da bi se procenila struktura zaposlenosti u prerađivačkoj industriji, u nastavku je prikazan doprinos svakog podsektora ukupnom broju zaposlenih u Sektoru C. Ova analiza omogućava identifikaciju aktivnosti koje imaju najveći značaj u stvaranju radnih mesta i nivou koncentracije zaposlenosti u prerađivačkoj industriji.

Slika 7. Doprinos podsektora zapošljavanju u Sektoru C, 2025. (%)

Izvor: Agencija za statistike Kosova

Podaci prikazani na Slici 7; pokazuju da je zaposlenost u prerađivačkoj industriji koncentrisana u ograničenom broju podsektora. Najveći doprinos zapošljavanju u Sektoru C u 2025. godini dolazi iz prehrambene industrije, sa oko 25,75% ukupne zaposlenosti u sektoru.

Nakon prehrambene industrije, navodi se Proizvodnja nemetalnih mineralnih proizvoda, sa oko 11,73%, i Proizvodnja nameštaja, sa oko 10,67%. Značajnu težinu ima i Proizvodnja proizvoda od gume i plastike, sa oko 10% zaposlenosti u Sektoru C.

Ova četiri podsektora zajedno predstavljaju preko 58% ukupne zaposlenosti u prerađivačkoj industriji, što ukazuje na značajnu koncentraciju radnih mesta u nekoliko ključnih aktivnosti. Konkretno, težina oko jedne četvrtine prehrambene industrije pokazuje njen strukturni značaj za tržište rada i proizvodnu bazu zemlje.

Ostali podsektori imaju niži individualni doprinos, ispod 10%, što ukazuje na više raspršenu strukturu zapošljavanja u drugim industrijskim aktivnostima. Ova struktura podrazumeva da razvoj u nekim ključnim podsektorima može imati direktan uticaj na ukupne učinke zapošljavanja u prerađivačkoj industriji.

Iz perspektive industrijskih politika, koncentracija zaposlenosti u ovim podsektorima istovremeno predstavlja i priliku i potrebu za ciljanim intervencijama. Podrška investicijama, tehnološka modernizacija, razvoj profesionalnih veština i povećanje produktivnosti u podsektorima sa visokom težinom zaposlenosti mogu imati značajan uticaj na dalji rast zaposlenosti i konkurentnost industrije.

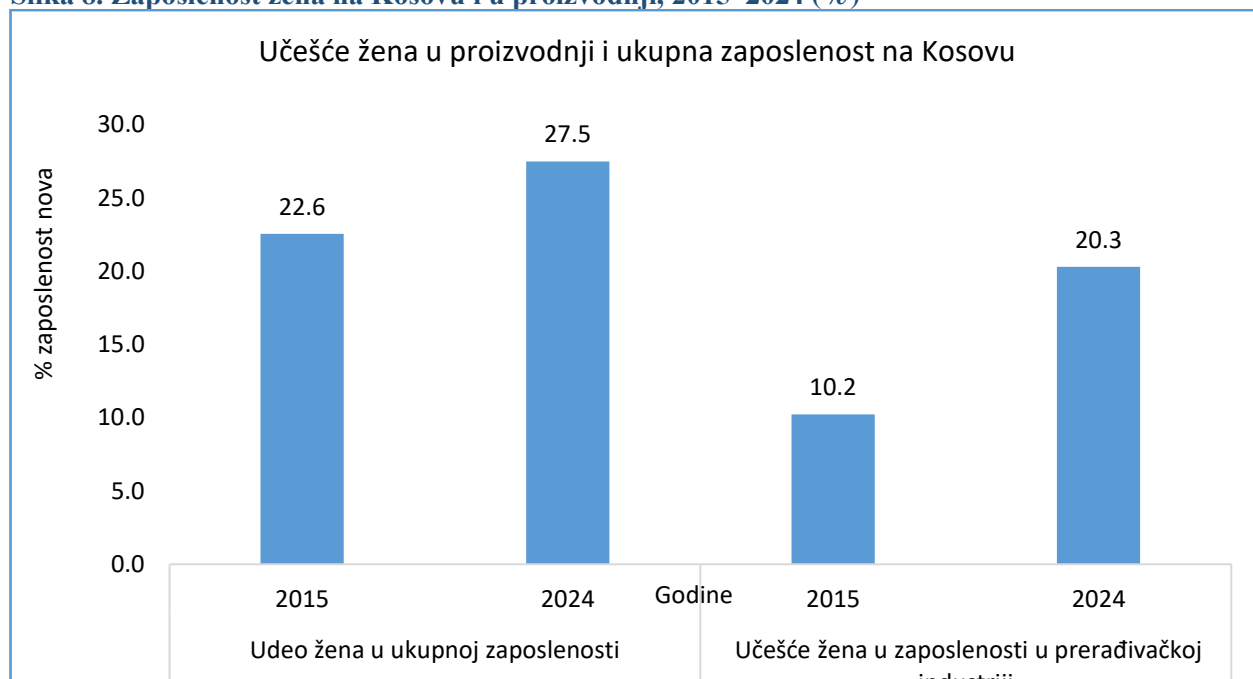
Istovremeno, razvoj podsektora sa manjom težinom zaposlenosti može doprineti diversifikaciji industrijske strukture, stvaranju novih radnih mesta i smanjenju koncentracije zaposlenosti u određenim ključnim aktivnostima.

Sve u svemu, struktura zaposlenosti u 2025. godini pokazuje da su prehrambena industrija, nemetalni mineralni proizvodi, nameštaj i guma/plastika glavni stubovi zapošljavanja u proizvodnji, dok drugi podsektori dopunjuju strukturu zapošljavanja i nude potencijal za diverzifikaciju i širenje industrijske baze.

4.4. Zapošljavanje žena u Sektoru C

Učešće žena na tržištu rada, posebno u Sektoru C – Proizvodnja, ostaje važan pokazatelj uključivanja radne snage i sveobuhvatnog razvoja sektora. Podaci za period 2015–2024 pokazuju da, iako je učešće žena u ukupnoj zaposlenosti i proizvodnji poraslo, njihov nivo uključenosti u proizvodni sektor ostaje relativno nizak.

Ovaj razvoj treba analizirati u kontekstu prepreka koje utiču na učešće žena na tržištu rada, uključujući neformalnost, poštovanje ugovora o radu i uslove zapošljavanja. Ovi faktori mogu posebno uticati na mogućnosti žena da uđu i ostanu u proizvodnom sektoru.

Slika 8. Zaposlenost žena na Kosovu i u proizvodnji, 2015–2024 (%)

Izvor: ASK (obrađeno od strane DI / OIP)

Još izraženiji razvoj primećen je u proizvodnom sektoru, gde je učešće žena poraslo sa 10,2% u 2015. godini na 20,3% u 2024. godini, ili za oko 10,1 procentnih poena. To ukazuje da je stopa rasta zaposlenosti žena u proizvodnji znatno veća od povećanja njihovog učešća u ukupnoj zaposlenosti.

Međutim, uprkos ovom pozitivnom trendu, učešće žena u proizvodnji ostaje niže od njihovog učešća u ukupnoj zaposlenosti, što ukazuje na to da Sektor C još uvek nije u potpunosti iskoristio potencijal ženske radne snage. Stoga, dalji rast zaposlenosti žena u proizvodnji zahteva mere koje se bave uslovima rada, formalizacijom radnih odnosa i stvaranjem više jednakih mogućnosti za zapošljavanje i profesionalno napredovanje.

U zaključku, trend 2015–2024 može se oceniti kao pozitivan, jer se učešće žena u proizvodnji gotovo udvostručilo tokom analiziranog perioda. Međutim, nivo 2024. godine pokazuje da još uvek postoji značajan prostor za poboljšanje u uključivanju žena u Sektor C i za veće korišćenje njihovog potencijala u razvoju sektora.

4.5. Elastičnost na zapošljavanje

Globalne promene na tržištima rada stvorile su velike mogućnosti čak i za razvijene ekonomije da se bore za održavanje otpornosti zapošljavanja. Promene takođe mogu doći iz mnogih faktora, bilo iz nepredviđenih kriza, kao što je pandemija Covid-19, ili kao rezultat digitalne transformacije. Otpornost može varirati u odnosu na produktivnost rada u zavisnosti od pravca godišnje stope rasta, bilo da je zaposlenost ili produktivnost.

Tabela 17. Elastičnost zapošljavanja u poređenju sa drugim zemljama, 2015–2023

Mesta	Godišnja stopa rasta zaposlenosti	Godišnja stopa rasta DVP	EE	Klasifikacija
Albanija	3.3%	9.7%	0.34	Vođena produktivnošću
Bosna i Hercegovina	2.3%	8.3%	0.27	Vođena produktivnošću
Crna Gora	1.2%	4.4%	0.28	Vođena produktivnošću
Severna Makedonija	0.5%	7.1%	0.7	Vođena produktivnošću
Srbija	3.8%	4.7%	0.81	Vođena produktivnošću
Kosovo	7.8%	5.8%	1.35	Vođena zaposlenosti
ZB6	3.1%	5.9%	0.52	Vođen produktivnošću

Izvor: DVP - WDI; Zapošljavanje u proizvodnji, UNIDO, ASK (obrađeno od strane osoblja DI / OIP-a)

Analiza predstavljena u Tabeli 17 pokazuje da je između 2015. i 2023. godine proizvodni sektor Kosova rastao godišnje po složenoj stopi od 5,8% u produktivnosti rada u odnosu na zaposlenost u industriji, koja je zabeležila porast od 7,8% u istom periodu. Prema ovim podacima, procenjuje se da je stopa rasta na Kosovu vođena zapošljavanjem, sa poslovnom koncentracijom koja ima za cilj proširenje zaposlenosti u odnosu na interesovanje za investiranje u digitalizaciju i naprednu proizvodnu tehnologiju. Ako pogledamo Tabelu 17 u celini, ispostavlja se da u zemljama Zapadnog Balkana imamo situaciju u kojoj većina zemalja ima stopu rasta vođenu produktivnošću rada, dok ove godine analiza za državu Kosovo pokazuje promenu elastičnosti zapošljavanja vođenu stopom rasta zaposlenosti, posebno u stvaranju novih radnih mesta. Procenti u zemljama ZB6 ne pokazuju nikakvu značajnu razliku, ali podaci u oba Pokazatelja su ispod 10% stope rasta.

Povećanje produktivnosti rada je jedan od važnih faktora koji utiču na poboljšanje ekonomskih učinaka i stvaranje uslova za rast plata u proizvodnom sektoru. U tom kontekstu, analiza korelacije između produktivnosti i plata predstavlja važan pokazatelj za procenu razvoja i konkurentnosti proizvodnog sektora.

Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 18, Kosovo je u 2023. godini zabeležilo stopu rasta produktivnosti rada od 4,80%, dok je stopa rasta plata dostigla 10,27%. Ovi podaci pokazuju pozitivan razvoj u oba Pokazatelja, sa znatno većim rastom plata u odnosu na rast produktivnosti.

U poređenju sa zemljama Zapadnog Balkana, Kosovo ima jednu od najviših stopa rasta plata. Stopa od 10,27% je druga najviša među analiziranim zemljama, nakon Albanije sa 10,94%. Istovremeno, rast produktivnosti na Kosovu od 4,80% veći je nego u Bosni i Hercegovini (4,60%), Crnoj Gori (1,10%) i Srbiji (3,47%), ali niži nego u Severnoj Makedoniji (5,39%) i Albaniji (6,85%).

4.6. Plate i produktivnost u prerađivačkom sektoru

Povećanje produktivnosti rada je jedan od važnih faktora koji utiču na poboljšanje ekonomskih učinaka i stvaranje uslova za rast plata u proizvodnom sektoru. U tom kontekstu, analiza korelacije između produktivnosti i plata predstavlja važan pokazatelj za procenu razvoja i konkurentnosti proizvodnog sektora.

Na osnovu podataka prikazanih u Tabeli 18, Kosovo je u 2023. godini zabeležilo stopu rasta produktivnosti rada od 4,80%, dok je stopa rasta plata dostigla 10,27%. Ovi podaci pokazuju pozitivan razvoj u oba Pokazatelja, sa znatno većim rastom plata u odnosu na rast produktivnosti.

Tabela 18. Plate i produktivnost u proizvodnom sektoru, 2023

Zemlje	Stopa rasta plata	Stopa rasta produktivnosti
Albanija	10.94%	6.85%
Bosna i Hercegovina	5.10%	4.60%
Crna Gora	3.39%	1.10%
Severna Makedonija	4.68%	5.39%
Srbija	6.91%	3.47%
Kosovo	10.27%	4.80%

Izvor: WDI, UNIDO, ASK (obrađeno od strane osoblja DI / OIP-a)

Poređenje pokazuje da je Kosovo imalo povoljnu dinamiku rasta plata u 2023. godini, svrstavajući se među zemlje sa najvišim učinkom u ZB6. Međutim, povećanje plata od 10,27% je više nego dvostruko veće od rasta produktivnosti od 4,80%. Ova razlika je važna iz perspektive konkurentnosti sektora, jer dugoročno održivost rasta plata mora biti praćena povećanom produktivnošću i dodatom vrednošću po zaposlenom.

U tom smislu, Kosovo ima bolje rezultate od nekih zemalja ZB6 u oba pokazatelja, ali razlika između tempa rasta plata i produktivnosti naglašava potrebu za bržim rastom produktivnosti rada. Za proizvodni sektor, ovo podrazumeva poseban značaj za investicije u tehnologiju, modernizaciju opreme, digitalizaciju procesa, razvoj profesionalnih sposobnosti i povećanje efikasnosti proizvodnih procesa.

Istovremeno, činjenica da sve upoređene ZB6 zemlje imaju pozitivne stope u rastu plata i produktivnosti ukazuje na sveukupni pozitivan trend na regionalnom tržištu rada i u ekonomskim performansama.

Generalno, podaci za 2023. godinu pokazuju da je Kosovo ostvarilo značajan napredak u rastu plata i produktivnosti u proizvodnom sektoru. Posebno je pozitivna visoka stopa rasta plata, koja Kosovo svrstava među najdinamičnije zemlje u ZB6. Međutim, jaz između rasta plata i rasta produktivnosti predstavlja izazov za dugoročnu konkurentnost.

Stoga, politike za razvoj proizvodnog sektora treba da se fokusiraju ne samo na poboljšanje nivoa plata, već i istovremeno na povećanje produktivnosti, dodate vrednosti i efikasnosti preduzeća. Takav pristup bi omogućio rast plata da se sve više oslanjaju na učinak i produktivnost ekonomije, doprinoseći održivijem i konkurentnijem razvoju proizvodnog sektora.

4.7. Relativni intenzitet plata u prerađivačkoj industriji

Relativni intenzitet plata je važan pokazatelj za procenu uloge rada u stvaranju i distribuciji dodate vrednosti u proizvodnom sektoru. Ovaj pokazatelj meri deo Bruto dodate vrednosti proizvodnje (DVP) koji se distribuira radnicima u obliku plata i, shodno tome, pomaže u proceni relativne težine troškova rada u ekonomskom učinku proizvodnog sektora.

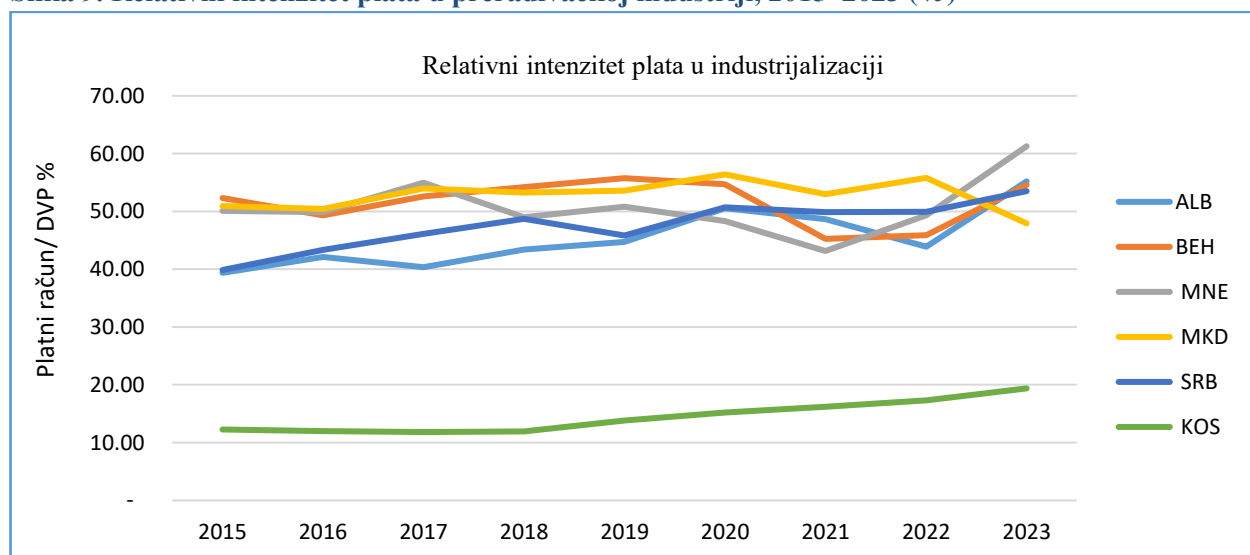
Na osnovu podataka prikazanih na Slici 9 i odgovarajućoj tabeli, na Kosovu je relativni intenzitet plata u proizvodnom sektoru zabeležio značajan porast u periodu 2015–2023. Pokazatelj je porastao sa 12,25% u 2015. godini na 19,38% u 2023. godini, što ukazuje da je udeo DVP-a koji se pripisuje platama u proizvodnom sektoru porastao tokom godina.

Međutim, dinamika ovog pokazatelja nije bila ista tokom čitavog perioda. U godinama 2015–2017, relativni intenzitet plata na Kosovu bio je relativno nizak i zabeležio je blagi pad, sa 12,25% na 11,83%. Nakon 2017. godine primećen je jasan uzlazni trend, koji je dostigao 13,84% u 2019. godini, 15,23% u 2020. godini, 16,21% u 2021. godini, 17,32% u 2022. godini i 19,38% u 2023. godini.

Ovaj trend ukazuje da je tokom poslednjih godina analiziranog perioda povećanje plata bilo izraženije u odnosu na ukupne plate u sektoru. Ovo se može tumačiti kao postepeno povećanje učešća prihoda od rada u vrednosti koju stvara proizvodni sektor.

Uprkos ovom pozitivnom kretanju, nivo relativnog intenziteta plata na Kosovu ostaje znatno niži u odnosu na druge zemlje Zapadnog Balkana. Iz tog razloga, rast pokazatelja treba proceniti ne samo u smislu domaćeg trenda, već i u odnosu na strukturu i učinak proizvodnog sektora u uporednim zemljama.

Slika 9. Relativni intenzitet plata u prerađivačkoj industriji, 2015–2023 (%)

Izvor: Pokazatelji zemalja WDI, UNIDO, ASS (obrađeno od strane osoblja DI / OIP-a)

Podaci prikazani u tabeli pokazuju značajnu razliku između Kosova i drugih zemalja Zapadnog Balkana u pogledu relativnog intenziteta plata u proizvodnom sektoru. U 2023. godini Kosovo je imalo relativni intenzitet plata od 19,38%, dok je Albanija imala 43,89%, Bosna i Hercegovina 54,59%, Crna Gora 61,28%, Severna Makedonija 47,93% i Srbija 53,51%.

Ovo ukazuje da, iako je Kosovo značajno poboljšalo svoju poziciju u periodu 2015–2023. godine, i dalje ima najniži relativni intenzitet plata među upoređenim zemljama. U 2023. godini, pokazatelj Kosova bio je oko polovine ili manje od nivoa zabeleženog u većini zemalja ZB6. Razlika je posebno velika u odnosu na Crnu Goru, gde relativni intenzitet plata dostiže 61,28%, kao i u Bosni i Hercegovini i Srbiji, gde je ovaj pokazatelj preko 53%.

Iz strukturne perspektive, ova razlika sugerise da je udeo DVP-a raspoređen u obliku plata u proizvodnom sektoru na Kosovu znatno niži nego u uporedivim zemljama. Međutim, ovaj

pokazatelj treba tumačiti sa oprezom: niži intenzitet plata ne podrazumeva automatski slabiji učinak sektora, jer na njega mogu uticati i nivoi produktivnosti, struktura kapitala, tehnologija koja se koristi, struktura troškova, nivoi plata i način na koji se stvara i distribuira dodata vrednost.

Sa druge strane, povećanje pokazatelja Kosova sa 12,25% u 2015. godini na 19,38% u 2023. godini predstavlja povećanje od oko 7,13 procentnih poena, ili otprilike 58% u relativnom smislu. Ovo ukazuje na značajan pomak u učešću plata u sektoru DVP-a proizvodnog sektora.

Međutim, tempo poboljšanja Kosova treba proceniti u kontekstu velikog jaza sa uporedivim zemljama. U 2023. godini, čak i zemlja sa najnižim intenzitetom posle Kosova, Albanija, imala je nivo od 43,89%, oko 24,5 procentnih poena više od Kosova. Ovo naglašava da, uprkos postignutom napretku, proizvodni sektor na Kosovu i dalje karakteriše relativno nizak udeo plata u stvorenoj dodatoj vrednosti.

Sve u svemu, podaci pokazuju postepeno i stabilno poboljšanje relativnog intenziteta plata u proizvodnom sektoru na Kosovu, posebno nakon 2017. godine. Ovaj razvoj je pozitivan jer ukazuje na povećanje težine naknade za rad u dodatoj vrednosti sektora.

Međutim, jaz u odnosu na zemlje ZB6 ostaje veoma velik. Stoga, izazov za proizvodni sektor na Kosovu nije samo nominalni rast plata, već i stvaranje uslova tako da povećanje plata bude praćeno rastom produktivnosti, dodate vrednosti, tehnologije, formalizacije i sofisticiranosti proizvodnih procesa.

U tom smislu, povećanje relativnog intenziteta plata treba posmatrati kao deo procesa strukturne transformacije industrije. Poboljšanje ovog pokazatelja, praćeno povećanom produktivnošću i dodatom vrednošću, moglo bi doprineti stvaranju boljih radnih mesta, povećanju konkurentnosti sektora i postepenom poboljšanju položaja Kosova u poređenju sa drugim ekonomijama u regionu.

4.8. Prosečna plata po ekonomskim aktivnostima

Prema podacima u Tabeli 12, prosečna plata u Sektoru C – Prerađivačka industrija pokazala je kontinuirani rast u periodu 2023–2025. godine. Bruto plata porasla je sa 451 evra u 2023. godini na 586 evra u 2025. godini, dok je neto plata porasla sa 404 evra na 528 evra. To ukazuje na poboljšanje nivoa naknade za rad u proizvodnom sektoru i pozitivan trend plata tokom analiziranog perioda.

Tabela 19. Prosečna plata po ekonomskim aktivnostima na Kosovu, 2023–2025 (evra)

Godine	Sektor	Bruto	Neto
2023.	C - Proizvodnja	Đ.451.00	Đ.404.00
2024.	C - Proizvodnja	Đ.528.00	Đ.451.00
2025.	C - Proizvodnja	Đ.586.00	Đ.528.00

Izvor: ASK (obrađeno od strane DI / OIP-a)

Povećanje bruto plate sa 451 na 586 evra predstavlja kumulativni porast od oko 30% u periodu 2023–2025. Naime, povećanje od 2024. do 2025. godine iznosi oko 11%, što potvrđuje pozitivan trend, ali umerenijim tempom u protekloj godini.

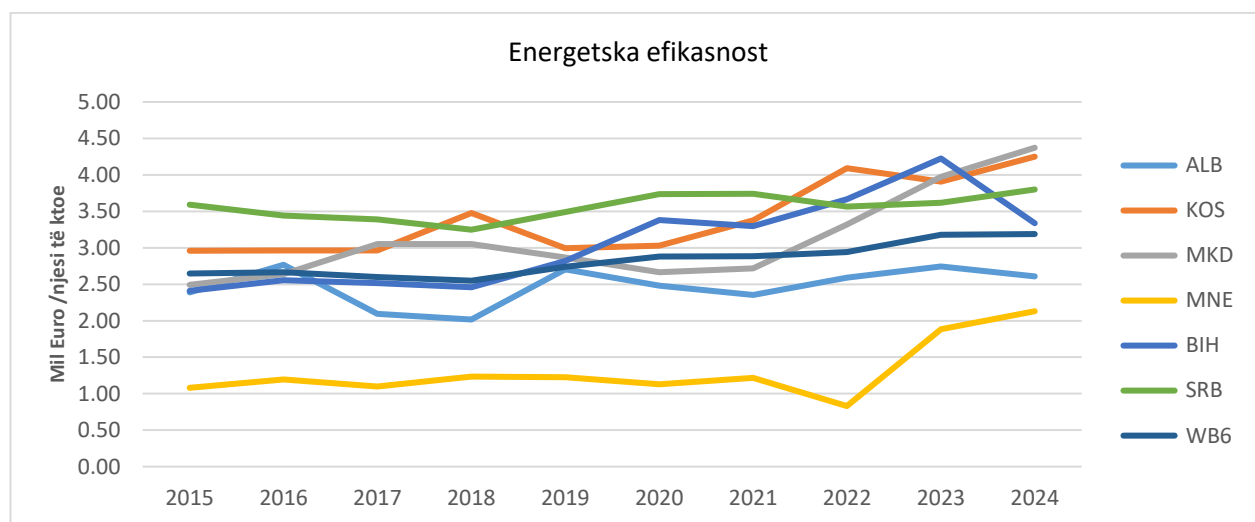
Sve u svemu, povećanje plata ukazuje na postepeno poboljšanje uslova kompenzacije u proizvodnom sektoru. Međutim, tempo rasta plata mora biti praćen rastom produktivnosti i dodate vrednosti, tako da poboljšanja plata budu podržana performansama i konkurentnošću sektora.

5. ANALIZA ŽIVOTNE SREDINE

5.1. Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru

U 2024. godini, Kosovo je zabeležilo nivo od 4,25 miliona evra/ovo za energetska efikasnost u proizvodnom sektoru, nadmašivši prosek zemalja Zapadnog Balkana (ZB6), koji je iznosio 3,19 miliona evra/toe. Ovaj rezultat pokazuje značajno poboljšanje energetske produktivnosti u proizvodnom sektoru, posebno u odnosu na 2015. godinu, kada je pokazatelj za Kosovo bio 2,96 miliona evra/ove godine.

Slika 10. Energetska efikasnost u proizvodnom sektoru

Izvor: Eurostat (obrađeno od strane osoblje DI / OIP-a).

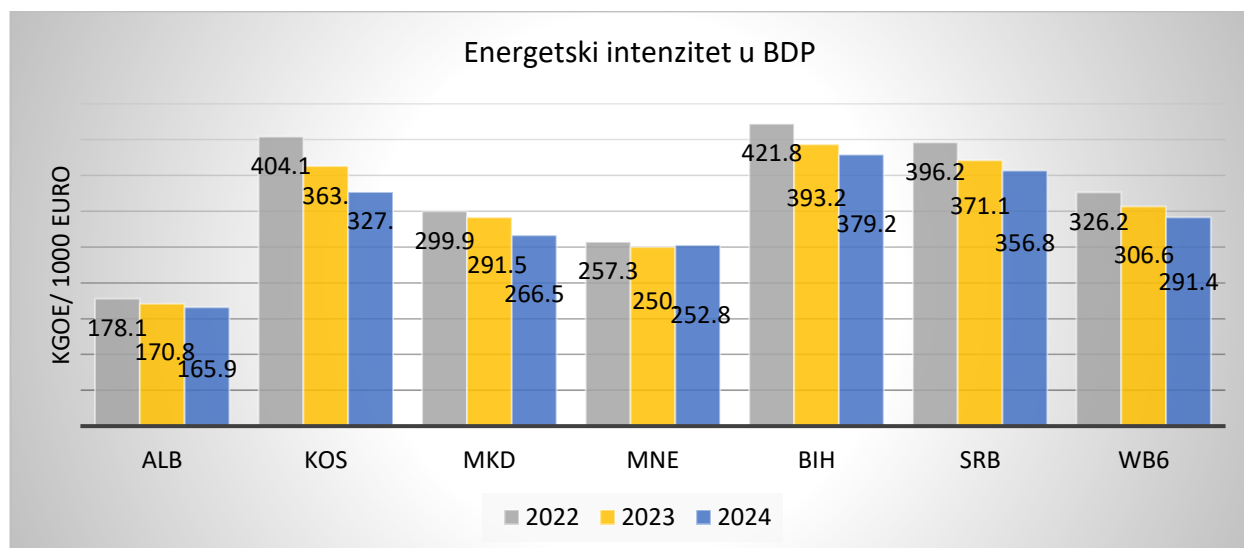
Trend prikazan na grafikonu pokazuje da je energetska efikasnost na Kosovu generalno pokazala pozitivan trend u periodu 2015–2024. Povećanje pokazatelja sa 2,96 na 4,25 miliona evra/ktōe iznos znači da je za svaku jedinicu potrošene energije stvorena veća ekonomska vrednost. Poboljšanje je posebno izraženo nakon 2021. godine, kada je pokazatelj porastao sa 3,38 u 2021. na 4,09 u 2022. godini, a zatim na 4,25 u 2024. godini.

U poređenju sa drugim zemljama ZB6, Kosovo se svrstava među zemlje sa najboljim učinkom u 2024. godini, posle Severne Makedonije, koja je imala 4,37 miliona evra/ktōe. Ovo pokazuje da je proizvodni sektor na Kosovu napravio značajan napredak u produktivnom korišćenju energije. Međutim, preostala razlika u odnosu na najboljeg regionalnog izvođača ukazuje na to da još uvek postoji prostor za dalja poboljšanja kroz modernizaciju tehnologije, unapređenje proizvodnih procesa i racionalnije korišćenje energije.

5.2. Energetski intenzitet u proizvodnji

Energetski intenzitet predstavlja količinu energije potrebnu za generisanje 1.000 evra BDP-a. Za ovaj Pokazatelj, niža vrednost podrazumeva bolje energetske performanse, jer pokazuje da je potrebno manje energije za generisanje iste ekonomske vrednosti. U 2022. godini Kosovo je imalo energetski intenzitet od 404,14 KGOE/1.000 evra BDP-a, dok procenjeni podaci za naredne godine pokazuju pad ovog pokazatelja.

Slika 11. Energetski intenzitet, 2022–2024 (KGOE/1.000 evra BDP)

Izvor: Eurostat (obrađeno od strane osoblja DI / OIP).

Grafikon pokazuje značajno poboljšanje energetskog intenziteta Kosova, koji je pao sa 404,14 KGOE/1.000 evra BDP-a u 2022. na 363 u 2023. i 327 u 2024. godini. Ovaj pad ukazuje na poboljšanje efikasnosti korišćenja energije i implicira da ekonomija zahteva manje energije da bi stvorila jedinicu BDP-a.

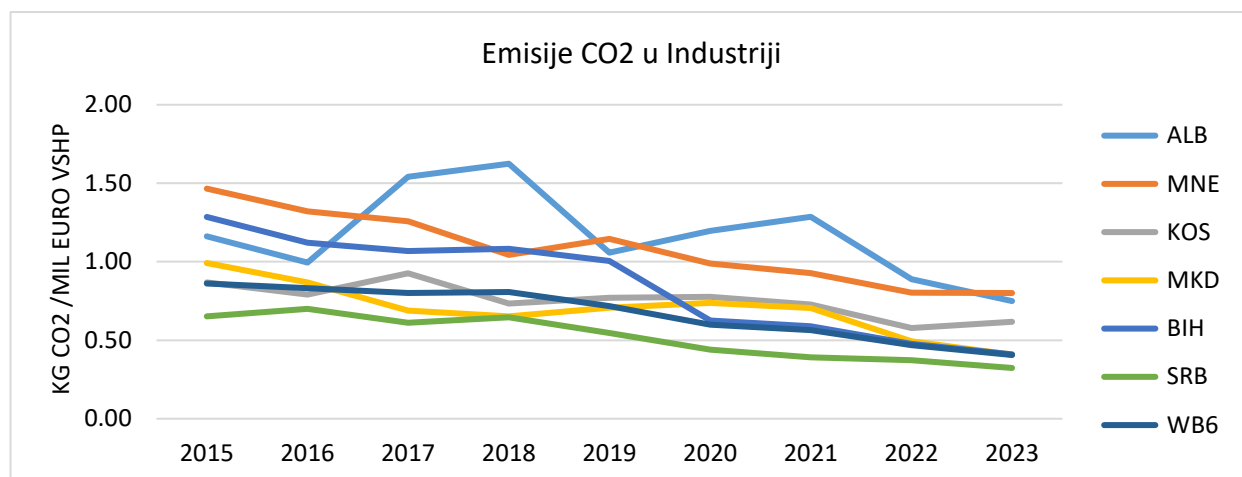
Međutim, uprkos ovom napretku, Kosovo i dalje ima energetski intenzitet veći od proseka ZB6. U 2024. godini regionalni prosek bio je 291,37 KGOE/1.000 evra BDP-a, dok je Kosovo imalo 327. Razlika pokazuje da ekonomija Kosova i dalje ima relativno visoku potrošnju energije u odnosu na stvorenu vrednost. Shodno tome, poboljšanje ovog pokazatelja ostaje jedna od glavnih oblasti u kojoj se može povećati konkurentnost i efikasnost proizvodnog sektora.

Treba naglasiti da su vrednosti za 2023. i 2024. zasnovane na procenjenom trendu, jer dokument naglašava odsustvo službenih podataka za ove godine. Iz tog razloga, ove vrednosti treba tumačiti sa određenim stepenom opreza.

5.3. Emisije CO₂

Emisije CO₂ po jedinici dodate vrednosti u proizvodnji predstavljaju važan pokazatelj za procenu uticaja proizvodnog sektora na klimu. Na Kosovu je pokazatelj varirao tokom analiziranog perioda, ali je u 2023. godini zabeležena vrednost od 0,6166 kg CO₂ po milion evra DVP-a, u poređenju sa 0,5778 u 2022. godini.

Slika 12. Emisije CO₂ po jedinici dodate vrednosti u proizvodnji, 2015–2023

Izvor: International Energy Agency (IEA), obrađeno od strane osoblja DI / OIP-a.

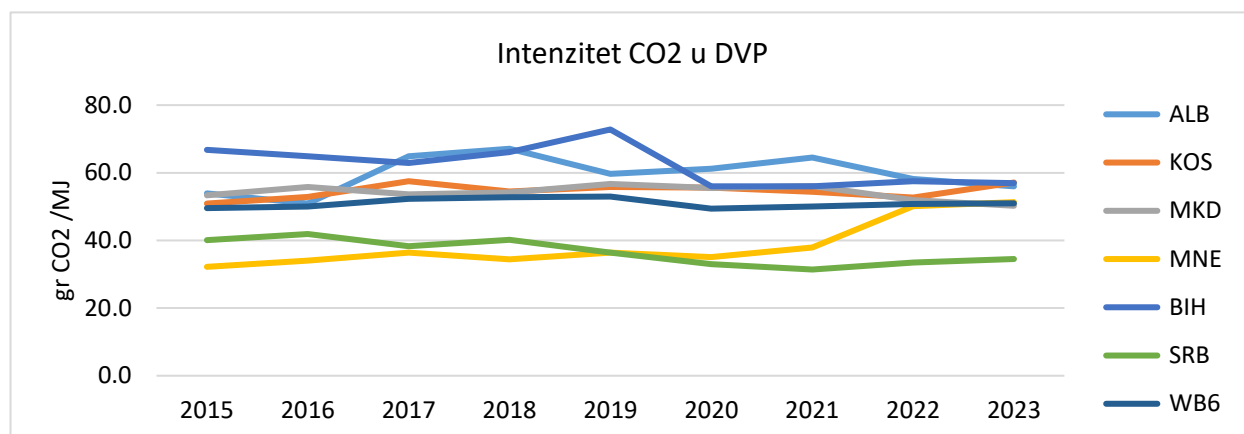
Podaci pokazuju da je, dugoročno gledano, Kosovo uspelo da značajno smanji intenzitet emisija. U 2015. godini pokazatelj je iznosio 0,8689 kg CO₂ po milion evra DVP, dok je u 2023. godini iznosio 0,6166. Ovo predstavlja značajno poboljšanje u odnosu na početak perioda.

Međutim, razvoj događaja u 2023. godini predstavlja manje pozitivan signal, jer se pokazatelj povećao u odnosu na 2022. godinu. Istovremeno, Kosovo je i dalje iznad proseka ZB6, koji je u 2023. iznosio 0,4060 kg CO₂ po milion evra DVP. Razlika ukazuje na to da kosovski proizvodni sektor i dalje generiše više emisija po jedinici stvorene vrednosti od regionalnog proseka.

Ova situacija pokazuje da samo poboljšanje energetske efikasnosti nije dovoljno da bi se osiguralo održivo smanjenje emisija. Dalja poboljšanja takođe treba da budu povezana sa promenom strukture potrošnje energije i korišćenjem tehnologija sa nižim intenzitetom ugljenika.

5.4. CO₂ intenzitet u potrošnji energije

Intenzitet CO₂ u potrošnji energije ukazuje na količinu emisija generisanih po jedinici potrošene energije. Ovaj pokazatelj je posebno važan za procenu stepena karbonizacije potrošnje energije u prerađivačkoj industriji. U 2023. godini Kosovo je zabeležilo 57,09 g CO₂/MJ, u poređenju sa 52,7 g CO₂/MJ u 2022. godini.

Slika 13. CO₂ intenzitet u potrošnji energije u proizvodnji, 2015–2023

Izvor: : International Energy Agency (IEA), obrađeno od strane osoblja DI / OIP-a.

Grafikon pokazuje da je intenzitet CO₂ na Kosovu porastao u 2023. godini, porastavši sa 52,7 na 57,09 g CO₂/MJ. Ovo povećanje ukazuje na pogoršanje pokazatelja i implicira da je energija potrošena u proizvodnom sektoru bila intenzivnija u odnosu na prethodnu godinu.

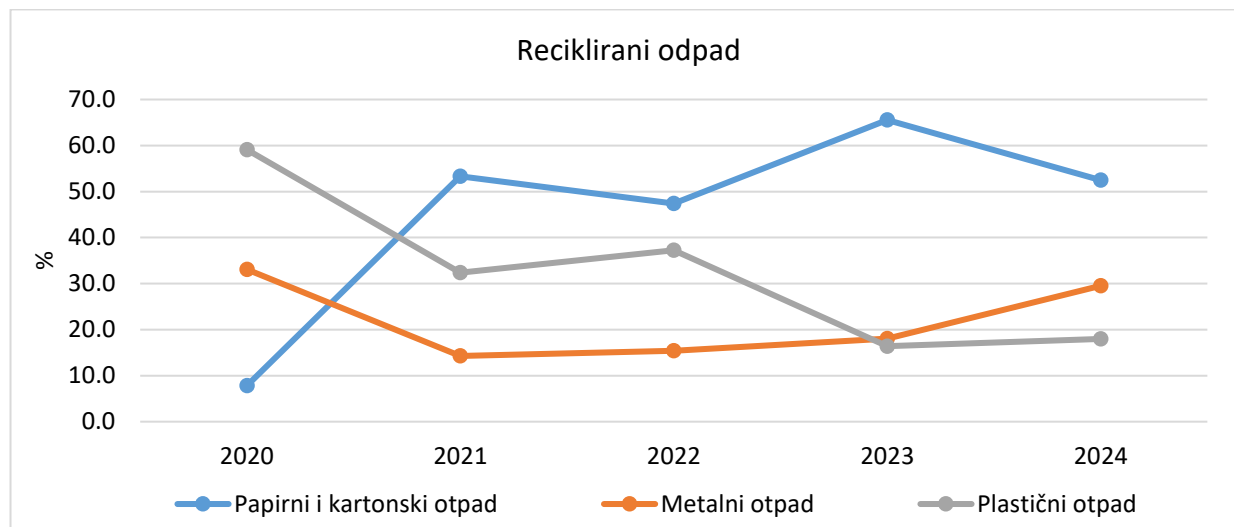
Pozicija Kosova je posebno važna u regionalnom poređenju. U 2023. godini, prosek ZB6 bio je 51,01 g CO₂/MJ, dok je Kosovo imalo najveću vrednost od 57,09 g CO₂/MJ među predstavljenim zemljama. Sa druge strane, Srbija je imala najniži nivo, sa 34,48 g CO₂/MJ.

Ova razlika pokazuje da izazov Kosova nije povezan samo sa količinom potrošene energije, već i sa strukturom i izvorom ove energije. Iz tog razloga, mere energetske efikasnosti moraju biti praćene merama za smanjenje intenziteta ugljenika u upotrebljenoj energiji.

5.5. Zelena i kružna ekonomija

5.5.1. Otpad tretiran po vrsti

U 2024. godini količina recikliranog otpada obuhvatila je 11.557 tona papira i kartona, 3.954 tona plastike i 6.503 tona metala. Pored apsolutnih količina, poseban značaj pridaje se i strukturi tretiranog otpada, što pokazuje kako se težina različitih kategorija menjala tokom godina.

Slika 14. Tretirani otpad po vrsti, 2020–2024 (%)

Izvor: Agencija za statistike Kosova, obrađeno od strane OIP/MINTI.

Podaci prikazani u grafikonu pokazuju značajne promene u strukturi recikliranog otpada u periodu 2020–2024. Udeo papirnog i kartonskog otpada porastao je sa 7,8% u 2020. godini na 52,5% u 2024. godini. Ova promena ukazuje na značajno povećanje uloge ovih materijala u sistemu reciklaže.

Nasuprot tome, plastika je zabeležila značajan pad strukture tretiranog otpada, sa 59,1% u 2020. godini na 18,0% u 2024. godini. U 2024. godini primećen je i porast učešća metala na 29,5%, u odnosu na 18,1% u 2023. godini.

Ovi razvoji ukazuju na pomak u strukturi recikliranih materijala, ali procenite treba tumačiti zajedno sa apsolutnim količinama. Povećanje učešća kategorije ne znači nužno povećanje njene ukupne količine ako se ukupna količina tretiranog otpada menja istovremeno. Iz tog razloga, procena napretka u kružnoj ekonomiji treba da se zasniva, kad god su podaci dostupni, na kombinaciji reciklirane količine, strukture otpada i stope recikliranja u odnosu na generisani otpad.

6. REZIME KLJUČNIH NALAZA

Analiza ekonomskih, socijalnih i ekoloških pokazatelja pokazuje da je 2025. godina obeležila značajne pomake u prerađivačkoj industriji Kosova. Sektor C je nastavio da igra važnu ulogu u stvaranju ekonomske vrednosti, zapošljavanju, širenju proizvodne baze i diversifikaciji ekonomije, ali strukturni izazovi ostaju u produktivnosti, konkurentnosti, investicionoj orijentaciji i dekarbonizaciji industrije.

U ekonomskoj dimenziji, udeo proizvodnje dodate vrednosti u BDP-u iznosio je 12,54% u 2025. godini, dok je dodana vrednost po glavi stanovnika dostigla 776 evra. Ovi rezultati ukazuju na konsolidovanu industrijsku bazu, ali dalji rast mora biti podržan produktivnošću, tehnologijom, inovacijama i proizvodima sa većom dodatom vrednošću.

Direktne strane investicije dostigle su 1.095,0 miliona evra u 2025. godini. U proizvodnom sektoru, direktne strane investicije porasle su na 31,9 miliona evra, u odnosu na 15,7 miliona evra u 2024. godini. Rast je pozitivan, ali udeo proizvodnje u ukupnim direktnim stranim investicijama ostaje nizak, a ukupni fokus ulaganja i dalje je koncentrisan na nekretnine.

Spoljna trgovina ostaje jedan od glavnih izazova. Izvoz sektora C dostigao je 735,9 miliona evra u 2025. godini, dok je uvoz dostigao 5,684 milijarde evra, što je rezultiralo trgovinskim deficitom od 4,948 milijardi evra. Za svaki izvoz prerađivačke industrije od 1 evra uvezena je roba u vrednosti od oko 7,7 evra. Međutim, izvoz u CEFTA i EFTA se povećao, a EFTA je ostala jedina tržišna grupa sa trgovinskim suficitom.

U socijalnoj dimenziji, broj preduzeća u Sektoru C porastao je na 7.168, broj zaposlenih na 52.556, dok je promet dostigao oko 3,18 milijardi evra. Rast prometa bio je brži od rasta zaposlenosti i broja preduzeća, ali ovo kretanje treba tumačiti zajedno sa pokazateljima fizičke proizvodnje i dodate vrednosti za procenu realne produktivnosti.

Učešće žena u zapošljavanju u proizvodnji značajno se poboljšalo u periodu 2015–2024, ali ostaje značajan prostor za rast. Istovremeno, rast plata treba da bude praćen rastom produktivnosti i dodate vrednosti, tako da poboljšana naknada bude održiva i podržava konkurentnost.

U dimenziji zaštite životne sredine, energetska efikasnost u proizvodnji dostigla je 4,25 miliona evra/ktoe u 2024. godini i bila je iznad proseka ZB6. Međutim, energetska intenzitet je ostao veći od regionalnog proseka, dok je intenzitet CO₂ u potrošnji energije dostigao 57,09 g CO₂/MW u 2023. godini, što je najviši nivo među upoređenim zemljama. Ovo naglašava potrebu za investicijama u efikasnu tehnologiju, obnovljive izvore energije i procese sa nižim emisijama.

U zelenoj i kružnoj ekonomiji, podaci iz 2024. godine pokazuju promene u strukturi tretiranog otpada. Napredak u reciklaži je pozitivan, ali je potrebno proširenje kapaciteta za prikupljanje, odvajanje, recikliranje i ponovnu upotrebu industrijskog otpada. Sve u svemu, nalazi podržavaju orijentaciju industrijskih politika ka produktivnijem, tehnološki naprednijem, izvozno orijentisanom, inkluzivnom i ekološki održivom modelu.

7. ZAKLJUČCI

Analiza ekonomskih, socijalnih i ekoloških pokazatelja pokazuje da je prerađivačka industrija Kosova zadržala i proširila svoj značaj u ekonomiji tokom 2025. godine, ali se i dalje suočava sa ograničenjima vezanim za produktivnost, strukturu investicija, zavisnost od uvoza, tehnologiju i ekološki učinak.

- Sektor C zabeležio je porast broja preduzeća, zaposlenosti i prometa u 2025. godini, što pokazuje širenje industrijske aktivnosti.
- Udeo proizvodnje dodate vrednosti u BDP-u ostaje relativno stabilan, što ukazuje da ekspanzija industrije još uvek nije donela značajno povećanje njene relativne težine u ekonomskoj strukturi.
- Direktnе strane investicije u proizvodnji su značajno porasla, ali ukupna orijentacija stranih investicija ostaje koncentrisana na nekretnine i druge neproizvodne sektore.
- Trgovinski deficit sektora C ostaje visok; rast izvoza nije bio dovoljan da nadoknadi uvoz, iako performanse u odnosu na CEFTA i EFTA pokazuju pozitivan razvoj.
- Struktura zapošljavanja pokazuje koncentraciju u nekoliko ključnih podsektora, posebno u prehrambenoj industriji, nemetalnim mineralnim proizvodima, nameštaju i gumi/plastici.
- Učešće žena u proizvodnji se poboljšalo, ali i dalje postoji značajan prostor za povećanje njihovog uključivanja na tržište rada i na pozicije veće vrednosti.
- Rast plata je pozitivan, ali stabilan rast naknada zahteva da bude praćen rastom produktivnosti i dodate vrednosti.
- Energetska efikasnost se poboljšala, ali energetska intenzitet i intenzitet ugljenika ostaju značajni izazovi.
- Kružna ekonomija i reciklaža pokazali su pozitivan razvoj, ali je potrebno jačanje kapaciteta i infrastrukture za upravljanje industrijskim otpadom.

8. PREPORUKE

Na osnovu nalaza izveštaja, preporučuje se da politike industrijskog razvoja budu orijentisane ka sledećim prioritetima:

8.1. Povećanje produktivnosti i konkurentnosti

Podstaknuti investicije u automatizaciju, digitalizaciju, modernu tehnologiju i efikasniju opremu treba podsticati kako se industrijski rast ne bi zasnivao samo na povećanju broja zaposlenih, već i na povećanju produktivnosti.

8.2. Podrška produktivnim investicijama

Potrebno je stvoriti prikladnije finansijske i fiskalne mehanizme za preduzeća koja ulažu u nove proizvodne kapacitete, tehnologiju, inovacije i proizvode sa većom dodatom vrednošću.

8.3. Razvoj radne snage

Obrazovanje i stručno usavršavanje treba ojačati u skladu sa potrebama industrije, posebno u tehničkim, digitalnim i naprednim oblastima proizvodnih tehnologija.

8.4. Povećanje učešća žena u industriji

Treba preduzeti mere za uklanjanje prepreka zapošljavanju i napredovanju žena, uključujući poboljšanje uslova rada, formalizaciju zapošljavanja i stvaranje jednakih mogućnosti.

8.5. Energetska efikasnost i dekarbonizacija

Ubrzati investicije u energetske efikasnu opremu, obnovljive izvore energije i tehnologije sa niskom emisijom CO₂.

8.6. Razvoj kružne ekonomije

Kapaciteti za prikupljanje, odvajanje, recikliranje i ponovnu upotrebu industrijskog otpada treba povećati i podsticati efikasnije korišćenje sirovina.

8.7. Jačanje izvoza i integracija na regionalna i evropska tržišta

Preduzeća treba podržati da poboljšaju standarde proizvoda, sertifikaciju, inovacije i izvozne kapacitete, sa ciljem povećanja integracije kosovske industrije u regionalne i evropske lance vrednosti.

8.8. Unapređenje sistema praćenja industrije

Nastaviti sa poboljšanjem prikupljanja i usklađivanja podataka o industriji kako bi se javne politike zasnivale na uporedivim, redovnim i što je moguće ažurnijim pokazateljima.

9. REFERENCE

- Agencija za statistiku Kosova, Statistički godišnjak
- Centralna banka Kosova, Godišnji izveštaj za 2025. godinu
- Centralna banka Kosova, DSI u ekonomskim sektorima, <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore>
- Centralna banka Kosova, DSI po zemljama, pristupljeno <https://bqk-kos.org/statistikat/serite-kohore/> 14.07.2026.
- Exports by enterprise size class - OECD iLibrary, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/entrepreneur_aag-2013-11-en.pdf
- International Energy Agency (IEA)
- [United Nations Industrial Development Organization \(UNIDO\)](https://www.unido.org/search?keys=wages+kosovo), <https://www.unido.org/search?keys=wages+kosovo>
- [World Development Indicators \(WDI\)](https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators), <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
- World Integrated Trade Solution (WITS), <https://wits.worldbank.org>
- Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=565248&utm_source

Ovaj izveštaj je pripremio Departman industrije / Odsek za industrijske politike.

Kontakt:

Ministarstvo industrije, preduzetništva, trgovine i inovacija

Departman industrije / Odsek za industrijske politike

Ulica "Arbnor i Astrit Dehari" br. 21, Bolničko naselje

10000 Priština/Republika Kosovo

Tel: +383 38 200 36 545; 36 547

<https://mint.rks-gov.net/>